

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра обліку і аудиту

(повне найменування кафедри)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»**

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЬ ГОТОВОЇ
ПРОДУКЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ**

спеціальність 071 Облік і оподаткування

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Облік і оподаткування»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи ОПмз-21

Філюк Вікторія Іванівна

(підпис)

Керівник:

к.е.н., доцент

Чудовець Віталій Васильович

(підпис)

Кваліфікаційну роботу

допущено до захисту

«__» _____ 2023 р.

к.е.н., доцент

Гарант освітньої програми:

Жураковська Ірина Володимирівна

(підпис)

Луцьк – 2023 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра обліку і аудиту

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 071 Облік і оподаткування

Освітня програма: ОП «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри

_____ к.е.н., доцент Оксана НУЖНА

« ____ » _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ФІЛЮК Вікторія Іванівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи Організація обліку і контроль готової продукції промислових підприємств

Керівник роботи: Чудовець Віталій Васильович, к.е.н., доцент

затверджені наказом закладу вищої освіти від «10» січня 2023 року № 24/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи 09 грудня 2023 року

3. Вихідні дані до роботи. Нормативно-правові акти з регулювання питань обліку та контролю за темою дослідження, наукова література, посібники, статистичні довідники, первинні і зведені бухгалтерські документи, фінансова і статистична звітність за 2020-2022 роки.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Економічна суть готової продукції та завдання організації її обліку та контролю

1.2. Нормативне регламентування організації обліку і контролю готової продукції промислових підприємств

1.3. Оцінка наукових проблем з організації обліку і контролю готової продукції промисловості

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЬ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Статистична оцінка діяльності промислових підприємств України

2.2. Організація обліку готової продукції промислових підприємств

2.3. Особливості контролю готової продукції промислових підприємств

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

ВИСНОВКИ

5. Перелік графічного матеріалу:

- Класифікація продукції промислового підприємства
- Організаційна класифікація готової продукції промислового підприємства як об'єкта обліку і контролю
- Завдання організації обліку та контролю готової продукції на промислових підприємствах
- Складові системи організації обліку готової продукції у нормативно-правовому забезпеченні
- Актуальні проблеми організації обліку і контролю готової продукції
- Динаміка кількості діючих суб'єктів господарювання з виробництва паперової маси, паперу та картону в Україні за 2018-2022 роки
- Динаміка обсягу реалізованої продукції підприємств, основним видом діяльності яких є виготовлення виробів з паперу та картону в Україні за 2018-2022 роки
- Типові кореспонденції рахунків з обліку готової продукції промислових підприємств
- Програма контролю операцій з готовою продукцією промислових підприємств
- Класифікатор номенклатури видів готової продукції промислового підприємства
- Внутрішній контроль за готовою продукцією на промислових підприємствах
- Відомість з перевірки правильності складання первинних документів при реалізації готової продукції

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Чудовець В.В., доцент		
Розділ 2	Чудовець В.В., доцент		
Розділ 3	Чудовець В.В., доцент		
Нормоконтроль	Сидоренко Р.В., доцент		
Консультант з ЕОМ	Нужна О.А., доцент		

7. Дата видачі завдання 11 жовтня 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Обґрунтування теми	до 11.10.2022 р.	
2	Огляд літератури із досліджуваної проблеми	до 20.12.2022 р.	
3	Розділ 1	до 03.03.2023 р.	
4	Розділ 2	до 27.06.2023 р.	
5	Розділ 3	до 08.11.2023 р.	
6	Висновки	до 18.11.2023 р.	
7	Формування переліку джерел посилання	до 21.11.2023 р.	
8	Формування додатків	до 24.11.2023 р.	
9	Оформлення ілюстративного матеріалу	до 28.11.2023 р.	
10	Нормоконтроль	до 02.12.2023 р.	
11	Інструментальна перевірка на академічний плагіат	до 07.12.2023 р.	
12	Представлення кваліфікаційної роботи до захисту	до 09.12.2023 р.	

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

(Філюк В.І.)

(прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис)

(Чудовець В.В.)

(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Філюк В.І. Організація обліку і контроль готової продукції промислових підприємств. Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Облік і оподаткування» спеціальності 071 Облік і оподаткування. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2023. 82 с.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання, додатків.

У першому розділі досліджено економічну суть готової продукції як об'єкта обліку і контролю, нормативне забезпечення та наукові проблеми з організації обліку і контролю готової продукції.

У другому розділі проведено статистичну оцінку діяльності промислових підприємств, розкрито особливості організації обліку і контролю готової продукції на підприємствах галузі.

У третьому розділі розроблено пропозиції з удосконалення з організації обліку і контролю, що полягає в розкритті інформації про перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції в наказі про облікову політику, удосконалення аналітичного обліку готової продукції промислового підприємства.

Основний зміст роботи викладено на 57 сторінках. Робота містить 19 таблиць, 23 рисунки, перелік джерел посилання із 43 найменувань та 5 додатків.

Результати роботи можуть бути використані в практичній діяльності промислових підприємств.

Ключові слова: організація обліку, контроль, готова продукція, собівартість, товариство, промислове підприємство.

ANNOTATION

Filyuk V. Organization of accounting and control of finished products of industrial enterprises. Manuscript.

Master's qualification work of EP «Accounting and Taxation» specialty 071 Accounting and Taxation. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2023. 82 p.

The qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of reference sources, and appendices.

The first chapter examines the economic essence of finished products as an object of accounting and control, regulatory support and scientific problems of the organization of accounting and control of finished products.

In the second chapter, a statistical assessment of the activity of industrial enterprises was carried out, the peculiarities of the organization of accounting and control of finished products at the enterprises of the industry were revealed.

In the third section, proposals for improving the organization of accounting and control are developed, which consists in disclosing information about the list and composition of articles for calculating the production cost of products in the order on accounting policy, improving the analytical accounting of finished products of an industrial enterprise.

The main content of the work is laid out on 57 pages. The work contains 19 tables, 23 figures, a list of 43 references and 5 appendices.

The results of the work can be used in the practical activities of industrial enterprises.

Key words: accounting organization, control, finished products, cost price, company, industrial enterprise.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	12
1.1. Економічна суть готової продукції та завдання організації її обліку та контролю	12
1.2. Нормативне регламентування організації обліку у контролю готової продукції промислових підприємств	20
1.3. Оцінка наукових проблем з організації обліку і контролю готової продукції промисловості	24
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЬ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	31
2.1. Статистична оцінка діяльності промислових підприємств України	31
2.2. Організація обліку готової продукції промислових підприємств	39
2.3. Особливості контролю готової продукції промислових підприємств	44
Висновки до розділу 2	47
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	48
Висновки до розділу 3	55
ВИСНОВКИ	56
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	58
ДОДАТКИ	64

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

МСБО	–	Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку
НП(С)БО	–	Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку
ПДВ	–	Податок на додану вартість
ПКУ	–	Податковий кодекс України
ТОВ	–	Товариство з обмеженою відповідальністю

ВСТУП

Актуальність теми. Діяльність промислового підприємства формується навколо процесу виробництва та реалізації готової продукції як основи створення доданої вартості, отримання прибутків, задоволення потреб засновників та працівників підприємства. Від рівня її собівартості, рентабельності, затребуваності залежить успішна робота промислового підприємства. Все це вимагає належного інформаційного забезпечення для управління готовою продукцією, що досягається за допомогою бухгалтерського обліку. При цьому виникає потреба забезпечити правильність та достовірність облікових показників, що досягається за рахунок контролю.

Наукові проблеми з організації обліку та контролю готової продукції в останні роки досліджували: Баланюк І.Ф., Бачинський В.І., Григорів О.О., Візіренко С.В., Глушач Ю.С., Гончарова В.Г., Дерій В.А., Єдинак Т.С., Єремян О.М., Кравченко С.Г., Куцик П.О., Кузьмінська К.І., Макаренко А.П., Медвідь Л.Г., Сугак Т.М., Ткаченко С.А., Хмелюк А.В., Чудовець В.В., Шепель І.В., Яценко В.Ф. та ін.

Незважаючи на достатньо велику наукову базу знань з організації обліку і контролю готової продукції, існує необхідність уточнити окремі аспекти документального забезпечення, аналітичного обліку, виділення особливостей на промислових підприємствах тощо.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота магістра виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри обліку і аудиту ЛНТУ на тему «Розвиток обліково-аналітичного забезпечення формування та контролю звітних показників суб'єктів господарювання» (№ д/р: 0123U100955, 2023-2025 рр.).

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи магістра є дослідження теоретичних і практичних організації обліку і контролю готової продукції промислових підприємств.

Для досягнення цієї мети в кваліфікаційній роботі магістра поставлено наступні завдання:

- розкрити економічний зміст та уточнити класифікацію готової продукції промислових підприємств як об'єкта обліку і контролю;
- критично оцінити відповідність нормативне забезпечення організації обліку і контролю готової продукції;
- систематизувати наукові проблеми з організації та контролю готової продукції на промислових підприємствах;
- провести статистичну оцінку діяльності підприємств промисловості;
- виявити особливості організації обліку та контролю готової продукції на практиці;
- напрацювати шляхи удосконалення організації обліку і контролю готової продукції промислових підприємств.

Об'єктом дослідження є організація обліку і контроль готової продукції промислових підприємств.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти організаційного забезпечення обліку і контролю готової продукції промислових підприємств.

Методи дослідження. В процесі дослідження було використано методи систематизації та узагальнення – для уточнення економічного змісту готової продукції, нормативного забезпечення організації обліку і контролю готової продукції в промисловості; аналізу та порівняння – для оцінки діяльності промислових підприємств; синтезу та аналогії – при дослідженні особливостей організації обліку і контролю готової продукції на практиці; системний підхід – знаходження напрямків удосконалення за темою дослідження.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові статті та публікації, матеріали науково-практичних конференцій, автореферати дисертацій, нормативно-законодавча база, професійні видання, статистичні дані, інформаційні видання та Інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:
набуло подальшого розвитку:

- розкриття інформації про перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції обліковій політиці промислового підприємств, основним видом діяльності якого є виробництво паперу та картону.

- розробка класифікатора номенклатури готової продукції, який є основною подальшої побудови аналітичного обліку, що дозволяє забезпечити: структурованість – створення системи категорій та підкатегорій, що полегшує структурування інформації та організацію обліку готової продукції; однозначність ідентифікації – кожна категорія чітко ідентифікується, що унеможливорює плутанину та допомагає уникнути непорозумінь при обліку та управлінні продукцією; сприяння аналізу – полегшує проведення аналізу даних про різні категорії готової продукції, її ринкові тенденції, обсяги продажів, попит тощо.

- удосконалення документального забезпечення контролю, а саме – Відомості з перевірки правильності складання первинних документів при реалізації готової продукції промислового підприємства, що дозволить виявити помилки і недоліків в первинних документах на рівні підприємства з можливістю оперативного їх усунення для уникнення штрафів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці документального забезпечення нарахування, обліку та оподаткування дивідендів як господарських товариств, так і інших організаційно-правових форм господарювання.

Особистий внесок. Кваліфікаційний робота магістра є самостійно виконаним науковим дослідженням. Всі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Деякі положення кваліфікаційної роботи магістра апробовані на XV Міжнародній науково-практичній конференції молодих учених та здобувачів освіти «Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки» (м. Луцьк, 4 листопада 2023 р., ЛНТУ).

Публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи магістра висвітлено автором в опублікованих тезах доповіді на міжнародній науково-практичній конференції.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання, додатків. Загальний обсяг роботи становить 82 сторінки друкованого тексту, в тому числі 19 таблиць на 20 сторінках і 23 рисунків на 18 сторінках. Робота містить 5 додатки, перелік джерел посилання включає 43 найменування на 6 сторінках.

У вступі роботи наведено актуальність теми, визначено мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення результатів дослідження, структуру кваліфікаційної роботи.

У першому розділі досліджено основні економічну суть та класифікацію готової продукції, оцінено відповідність нормативного забезпечення та наукових проблем з організації обліку і контролю готової продукції промислових підприємств.

У другому розділі наведено статистичну оцінку діяльності підприємств промисловості, особливості організації обліку та контролю готової продукції на них.

У третьому розділі розроблено пропозиції з удосконалення організації обліку і контролю готової продукції промисловості.

У висновках підведено результати досліджень відповідно до поставлених завдань та розкрито пропозиції щодо удосконалення організації обліку і контролю готової продукції.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Економічна суть готової продукції та завдання організації її обліку та контролю

Теоретичні основи організації обліку і контролю готової продукції на промислових підприємствах ґрунтуються на принципах бухгалтерського обліку, управління виробництвом і контролю за якістю продукції.

Визначення дефініції поняття «готова продукція» як об'єкта організації обліку досліджували вчені-економісти через призму принципів бухгалтерського обліку, специфіки галузі та цілей організації (додаток А).

Таким чином, дослідження економічної категорії «готова продукція» як об'єкта організації бухгалтерського обліку охоплює широкий спектр думок, починаючи від концептуальних визначень і закінчуючи практичним застосуванням у конкретних галузях, зокрема на промислових підприємствах.

Дерій В.А., Гуменна-Дерій М.В., Шара Є.Ю. та Слесар Т.М. зосереджують свої дослідження на готовій продукції як обліково-аналітичній категорії та зазначають, що «готова продукція є невід'ємною частиною запасів підприємства» [3, с.142]. Погоджуємось з думкою науковців, що «товарна продукція промислового підприємства формується в грошовому виразі та є обсягом тієї частини виготовленої продукції, яка буде відпущена (реалізована) за межі його основної діяльності» [3, с.142].

Вивчаючи сутність готової продукції, Єремян О.М. та Белехова І.М. дійшли висновку, що «основною відмінністю між законодавчими актами та поглядами науковців є те, що у нормативних документах роботи і послуги не входять до складу готової продукції, а є складовою виробництва» [11, с.18].

Сологуб О. стверджує, що «ні у вітчизняній, ні у зарубіжній економічній літературі не має єдиного підходу до визначення предмету та об'єктів бухгалтерського обліку готової продукції» [12, с.188].

Науковиця наголошує на виконанні однієї з найголовніших умов організації обліку готової продукції, а саме, наявності номенклатури-цінника, у якому фіксується інформація про «вид кожного виробу, його відмінні риси, присвоєний код, сукупний номенклатурний номер, який закріплюється за ним на весь час виробництва та збуту продукції на даному підприємстві, облікова і фактична ціна» [12, с.189].

Різні підходи до трактування сутності готової продукції, вивчають Сугак Т.М. і Глушик О.М. та виділяють основні моменти:

- «готова продукція це результат власного виробничого процесу підприємства;
- готова продукція повинна бути перевірена та має відповідати всім нормам та стандартам, які стосуються саме цієї продукції;
- готова продукція готова до реалізації» [8, с.28].

Погоджуємось з авторами, що для розуміння сутності готової продукції «важливе значення має достовірний, систематизований бухгалтерській облік для якісної та кількісної оцінки готової продукції, на основі якої приймаються ефективні управлінські рішення» [8, с.28].

Узагальнюючи думки науковців, вважаємо, що готова продукція промислового підприємства – це продукція, виробництво якої пройшло всі завершальні стадії її виготовлення з відповідністю технічним умовам і вимогам замовника, і в результаті піддається обліку та контролю для забезпечення ефективності та достовірності даних.

Важливим з точки зору організації обліку та контролю готової продукції є її класифікація, яка включає в себе різноманітні аспекти, такі як облік, контроль якості, управління запасами та забезпечення відповідності вимогам замовників, що, в свою чергу, допомагає структурувати та оптимізувати виробничий процес, сприяючи досягненню стратегічних цілей підприємства.

Дерій В.А., Гуменна-Дерій М.В., Шара Є.Ю. і Слесар Т.М. пропонують поділяти продукцію за економічним призначенням, за формою, ступенем готовності і технологічною складністю (рисунок 1.1).

Рисунок 1.1 Класифікація продукції промислового підприємства

Джерело: [3, с.144].

Позитивним моментом є те, що за технологічною складністю, складну продукцію запропоновано додатково поділяти на:

– «основну продукцію — це продукція комплексного виробництва, а саме продукт, який утворюється в результаті комплексного виробництва, як правило, створеного для випуску цього продукту;

– супутню продукцію — це продукція, що була отримана в одному технологічному циклі одночасно з основною;

– побічну продукцію — це продукція, що утворюється в комплексних виробництвах паралельно з основною, і на відміну від супутньої продукції не потребує додаткових витрат» [3, с.144].

Вважаємо, що запропонована авторами класифікація продукції також потребує доповнення, зокрема, за ціновою категорією в частині економічного призначення, що дозволить визначати:

– цільовий сегмент споживачів, адаптуючи стратегію маркетингу та продажу;

– цінові стратегії, акцентуючи увагу на конкретних категоріях споживачів;

– ефективність виробництва та рентабельність продукції в залежності від її цінової політики.

Введення цінової категорії у класифікацію економічного призначення розширить аналітичні можливості підприємства, спрямовуючи його управлінські рішення на досягнення конкретних цілей для оптимізації результативності.

Єремян О.М. та Белехова І.М. пропонують розширити класифікацію готової продукції для більш широкого та детального дослідження її сутності шляхом «групуванням за матеріальним складом (з власних матеріальних ресурсів; з давальницької сировини), суб'єктом використання (для відпуску на сторону; для споживання на підприємстві), за відповідністю до технічної документації (готова продукція; брак), ступенем реалізації (валова; реалізована (продана)) та фактом попереднього випуску (порівняна; незрівнянна)» [11, с.19].

На нашу думку, організаційна класифікація готової продукції промислового підприємства, як об'єкта обліку і контролю, повинна врахувати різноманітні аспекти, що визначаються особливостями виробничого процесу, структурою підприємства та його потребами (рисунок 1.2).

За видами продукції:	готові вироби -продукція, яка готова до негайної реалізації та споживання;
	проміжні вироби - продукція, яка слугує як основа для подальшого виробництва.
за сферою використання:	внутрішнє використання - продукція, що використовується власним підприємством для подальших виробничих процесів;
	експортна продукція - продукція, яка призначена для експорту на зовнішні ринки.
за продукційними лініями:	розділення за типами технологій, наприклад, ручне та автоматизоване виробництво;
	лінійне чи проектне виробництво - різниця між масовим виробництвом та виготовленням на замовлення.
за характеристиками якості:	стандартна та персоналізована продукція;
	продукція преміум-класу та бюджетна продукція (визначення за ціною та якісною політикою).
за етапами виробництва:	виробничі етапи - розподіл продукції відповідно до етапів виробництва, таких як обробка, зберігання, пакування;
	готовність до відвантаження - контроль і облік на етапі підготовки до транспортування та відвантаження.
за моделями управління запасами:	система "Just-in-Time" - організація обліку та контролю, спрямована на мінімізацію запасів;
	система зберігання "Safety Stock" - контроль за резервними запасами для уникнення ризиків затримок.
за циклами збуту:	сезонна продукція - врахування особливостей виробництва для сезонних товарів;
	сталі й постійні партії - постійний попит.

Рисунок 1.2 Організаційна класифікація готової продукції промислового підприємства як об'єкта обліку і контролю

Джерело: власна розробка.

Вважаємо, що запропонована нами класифікація дасть можливість ефективно та якісно організувати облік та контроль готової продукції, враховуючи специфіку конкретного промислового підприємства.

Вченими Баланюк І.Ф., Григорів О.О. та Іванюк Т.Л. розроблено класифікацію продукції, а також визначено основні напрямляючі контролю та загальні принципи її реалізації:

- «зниження ризику реалізації неякісної продукції»;
- зменшення каналів нелегального просування продукції»;

- обґрунтованість запланованих обсягів реалізації продукції (робіт, послуг);
- виконання обсягу замовлень (договірних зобов'язань) на продукцію, товари (роботи, послуги);
- дотримання якості реалізованої готової продукції, товарів;
- своєчасність поставки продукції, товарів (виконання робіт, послуг);
- контроль за своєчасною оплатою за реалізовану продукцію» [1, с.159].

Основні завдання організація обліку готової продукції висвітлюють у науковій статті Візіренко С.В. і Шуляк С.А., автори зазначають, що «облік готової продукції повинен забезпечити контроль за виконанням завдань з випуску продукції згідно з договірним асортиментом на всіх стадіях її руху, зберігання готової продукції, своєчасним оформленням документів на відвантаження» [2, с.26]. Також науковці узагальнюють послідовні кроки організації обліку готової продукції (рисунок 1.3).

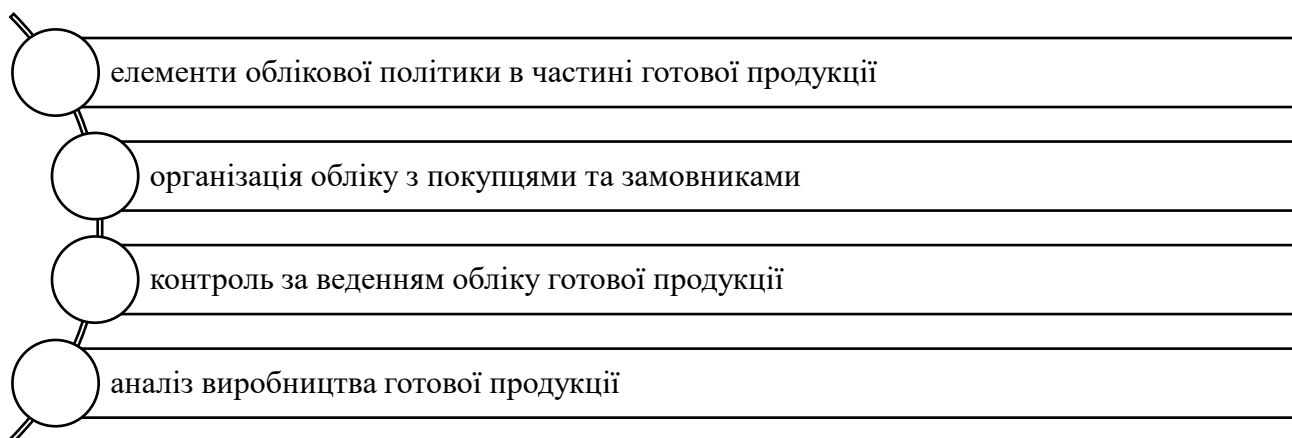

Рисунок 1.3 Послідовність організації обліку готової продукції

Джерело: [2, с. 27].

Наукові підходи до організації обліку і контролю готової продукції на промислових підприємствах можна розглядати через призму бухгалтерського, економічного, управлінського та інформаційно-технологічного підходів (рисунок 1.4).

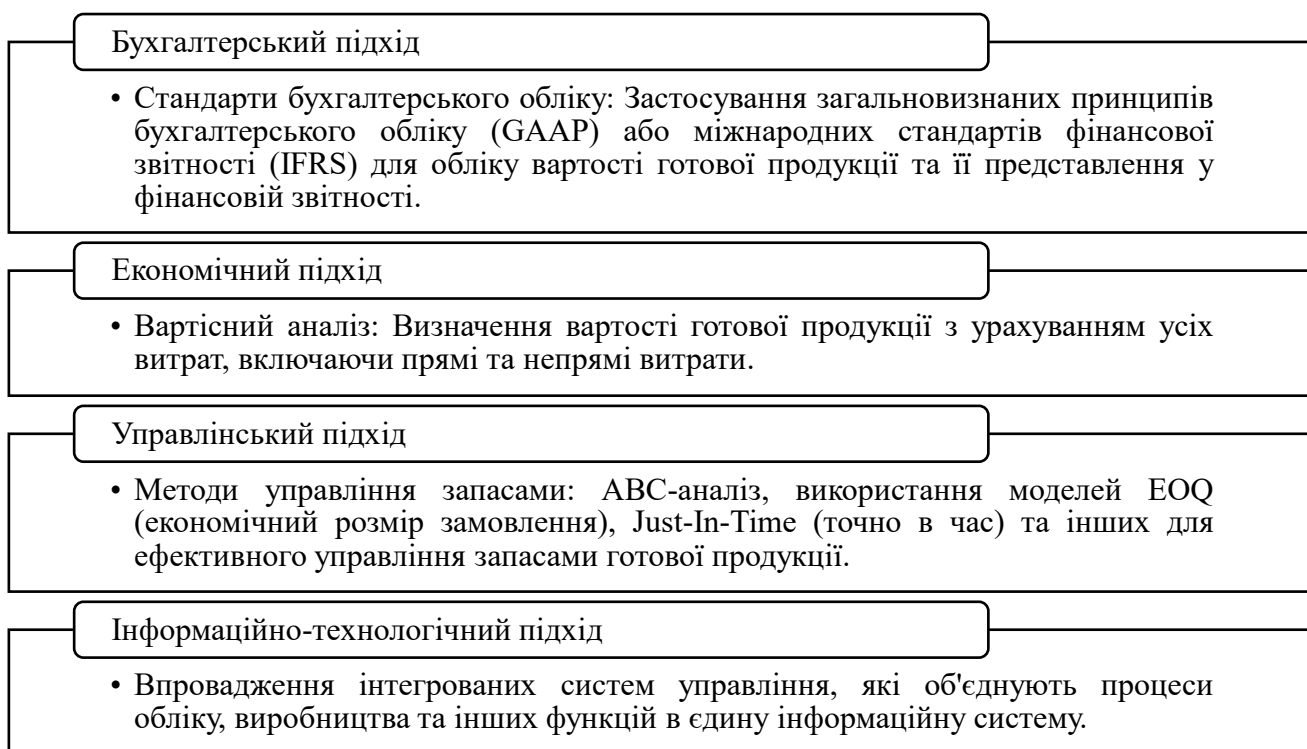

Рисунок 1.4 Наукові підходи до організації обліку і контролю готової продукції промислових підприємств

Джерело: власна розробка.

Розглянуті нами підходи можуть взаємодіяти та доповнювати один одного для забезпечення ефективної та комплексної організації обліку і контролю готової продукції на промислових підприємствах.

Організація обліку та контролю готової продукції на промислових підприємствах передбачає систематичний моніторинг інформації, пов'язаної з її виробництвом та інвентаризацією. Розглянемо основні завдання організації обліку та контролю готової продукції (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1. – Завдання організації обліку та контролю готової продукції на промислових підприємствах

Завдання	Заходи
1	2
Дотримання нормативних вимог	Постійний моніторинг стандартів бухгалтерського обліку, податкового законодавства та галузевих вимог щодо обліку готової продукції
Розробка системи рахунків бухгалтерського обліку	Розробка комплексного плану рахунків, спеціально адаптованого до характеру галузі та продукції, що виробляється.

Продовження таблиці 1.1

1	2
Впровадження постійної системи інвентаризації	Використання постійної системи інвентаризації, яка в режимі реального часу веде записи про кількість і вартість готової продукції. Інтеграція таких технологій, як сканування штрих-кодів або програмне забезпечення для керування запасами для точного й ефективного відстеження.
Класифікація готової продукції	Класифікація готової продукції на основі різних критеріїв, таких як тип продукції, виробнича партія або лінійка продуктів. Використання системи кодування або ідентифікації продуктів для полегшення відстеження та пошуку інформації.
Методи калькуляції	Калькуляція для визначення кошторисної собівартості виробництва кожної одиниці готової продукції. Порівняння планових витрат з фактичними для виявлення й аналізу будь-яких відхилень.
Використання ABC-аналізу	Застосування ABC-аналізу для класифікації готових продуктів на основі їх важливості та цінності. Визначення пріоритетів для контролю та обліку на основі критичності кожної категорії продукту.
Впровадження заходів контролю якості	Інтеграція заходів контролю якості, щоб переконатися, що готова продукція відповідає встановленим стандартам і специфікаціям. Впровадження процесів інспектування на різних етапах виробництва та перед надходженням продукції на склад.
Моніторинг виробничих витрат	Відстеження всіх витрат, пов'язаних із виробництвом готової продукції, включаючи прямі витрати на матеріали, пряму оплату праці та накладні витрати.
Аудит та внутрішній контроль	Проведення регулярного внутрішнього аудиту для перевірки точності записів інвентаризації та ефективності заходів контролю. Запровадження внутрішнього контролю для запобігання помилкам, шахрайству або неправильному управлінню готовою продукцією.

Джерело: власна розробка.

Як бачимо, організація обліку та контролю готової продукції потребує цілісного підходу, який об'єднує виробничі та матеріально-технічні процеси. Рационально організована система сприяє точній фінансовій звітності, ефективному плануванню виробництва та прийняттю оперативних рішень на промисловому підприємстві.

Організація обліку готової продукції є важливим етапом у виробничому циклі промислових підприємств, що визначає ефективність виробництва, якість продукції та задоволення потреб споживачів. Цей процес передбачає систематичне управління виробничими потоками, відповідність технічним та якісним стандартам, а також ефективне планування та координацію дій між різними підрозділами підприємства.

Загалом, розглянувши наукові підходи до дослідження економічної категорії «готова продукція» та завдань організації її обліку і контролю ми визначили подальші напрямки досліджень на промислових підприємствах.

1.2. Нормативне регламентування обліку готової продукції промислових підприємств

Регуляторні заходи відіграють ключову роль у забезпеченні правил та стандартів обліку, прозорості, точності та дотриманні вимог фінансової звітності, а також процесів контролю, пов'язаних із готовою продукцією.

Розглянемо законодавство щодо регулювання бухгалтерського обліку готової продукції, яке визначає правила та стандарти для ведення її обліку на промислових підприємствах (рисунок 1.5).

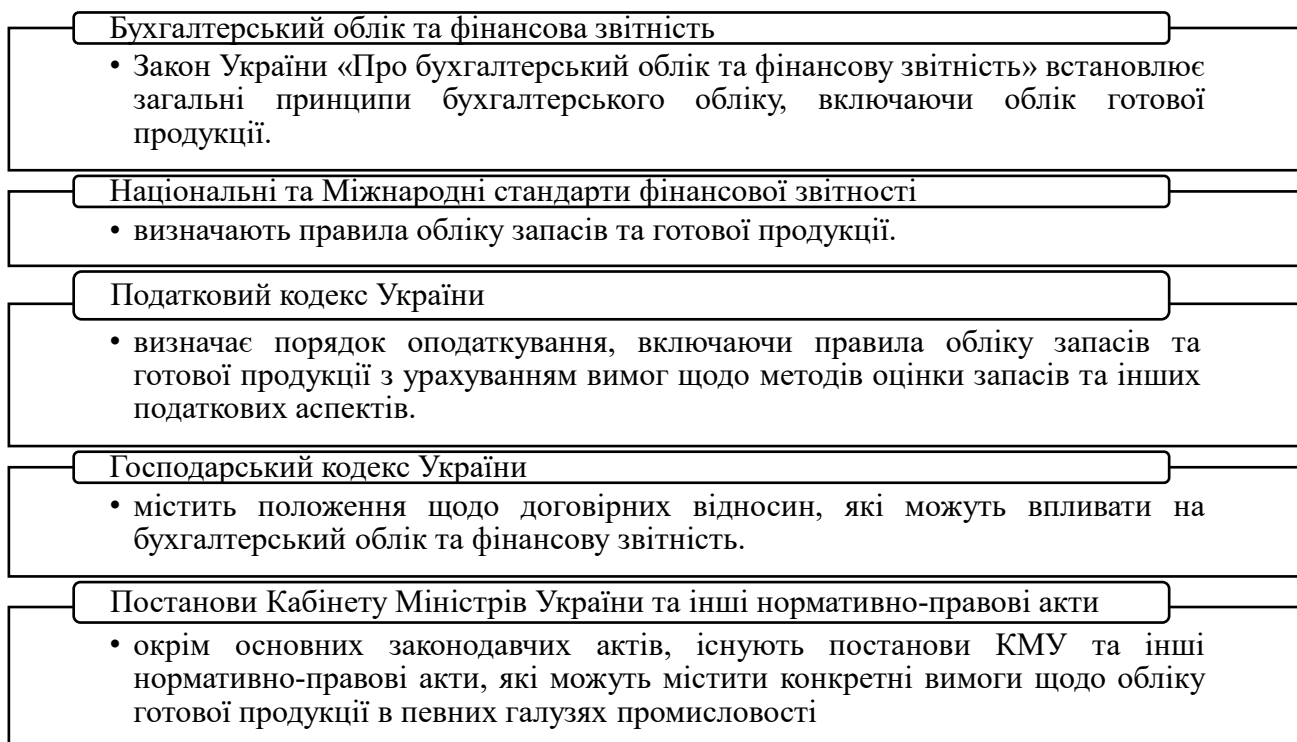

Рисунок 1.5 Нормативне регулювання бухгалтерського обліку готової продукції

Джерело: власна розробка.

Собівартість реалізованої готової продукції визначається на основі методів оцінки вибуття запасів і включає в себе різні витрати, пов'язані з виробництвом та збутом продукції.

Згідно з НП(С)БО 16 «Витрати» «собівартість реалізованої продукції складається з виробничої собівартості продукції, яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат [13].

Для забезпечення повного розуміння нормативно-правової бази обліку готової продукції, яка охоплює як національні, так і міжнародні стандарти, а також їх вплив на формування організаційних стратегій і процедур бухгалтерського обліку на промислових підприємствах проведемо порівняльну характеристику НП(С)БО 9 «Запаси» та МСБО 2 «Запаси», в частині оцінки запасів на дату балансу та при їх вибутті (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2. – Порівняння національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку щодо оцінки запасів

НП(С)БО 9 «Запаси»	МСБО 2 «Запаси»
Оцінка на дату балансу	
З найменшою з двох оцінок: - первісна вартість; - чиста вартість реалізації.	За найменшою з двох оцінок: - собівартість; - чиста вартість реалізації.
Оцінка при вибутті запасів	
- собівартість перших за часом надходження (ФІФО); - середньозважена собівартість; - ідентифікована собівартість; - нормативних витрат; - ціни продажу.	- собівартість перших за часом надходження (ФІФО); - середньозважена собівартість.

Джерело: узагальнено на основі [10; 14].

Так, і за НП(С)БО 9, і за МСБО 2 оцінка запасів на дату балансу може здійснюватися за чистою вартістю реалізації. Проте, НП(С)БО 9 передбачає також оцінку за первісною вартістю (на основі їхньої початкової вартості, яка може залишатися сталою), тоді як за МСБО 2 – за собівартістю (на підставі актуальних витрат на виробництво або закупівлю запасів).

Оцінка при вибутті запасів за НП(С)БО 9 «Запаси» може здійснюватися методом ідентифікованої собівартості, собівартості перших за часом надходження (ФІФО), середньозваженої собівартості, нормативних витрат та ціни продажу, тоді як за МСБО 2 «Запаси» передбачено тільки метод ФІФО або середньозваженої собівартості.

Основні складові системи організації обліку готової продукції, що стосуються нормативно-правового забезпечення узагальнено на рисунку 1.6.

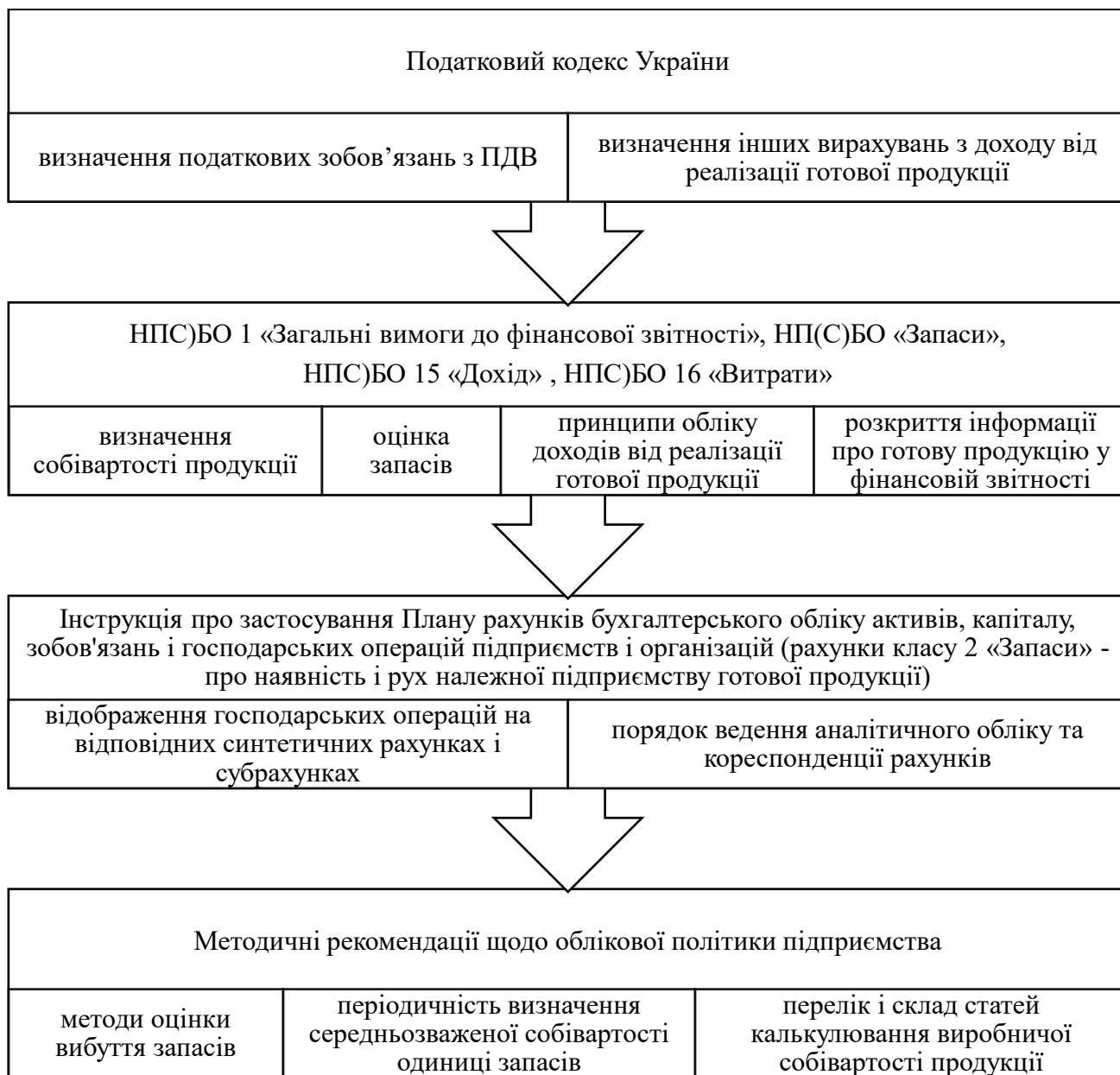

Рисунок 1.6 Складові системи організації обліку готової продукції у нормативно-правовому забезпеченні

Джерело: власна розробка.

Вибір методу оцінки запасів на промислових підприємствах може бути визначений як на основі національних, так і МСБО, а також податкових та господарських факторів.

У результаті аналізу нормативно-правового забезпечення визначено, що складові системи організації обліку готової продукції промислових підприємств включають положення щодо обліку та звітності, методи оцінки запасів, податкові зобов'язання, відображення господарських операцій на рахунках обліку та особливості галузі. Усі зазначені аспекти визначаються конкретними правовими актами, такими як кодекси, бухгалтерські стандарти та інші документи, що регулюють порядок обліку готової продукції на підприємствах.

На нашу думку, відсутність регламентованого порядку щодо розрахунку собівартості продукції підприємств у НП(С)БО 16 «Витрати» ускладнює процес формування в обліковій політиці інформації щодо собівартості продукції (робіт, послуг).

Особливості відображення в обліку витрат на промислових підприємствах відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [15] затверджено Методичними рекомендаціями з формування собівартості продукції (робіт, послуг) (рисунок 1.7).

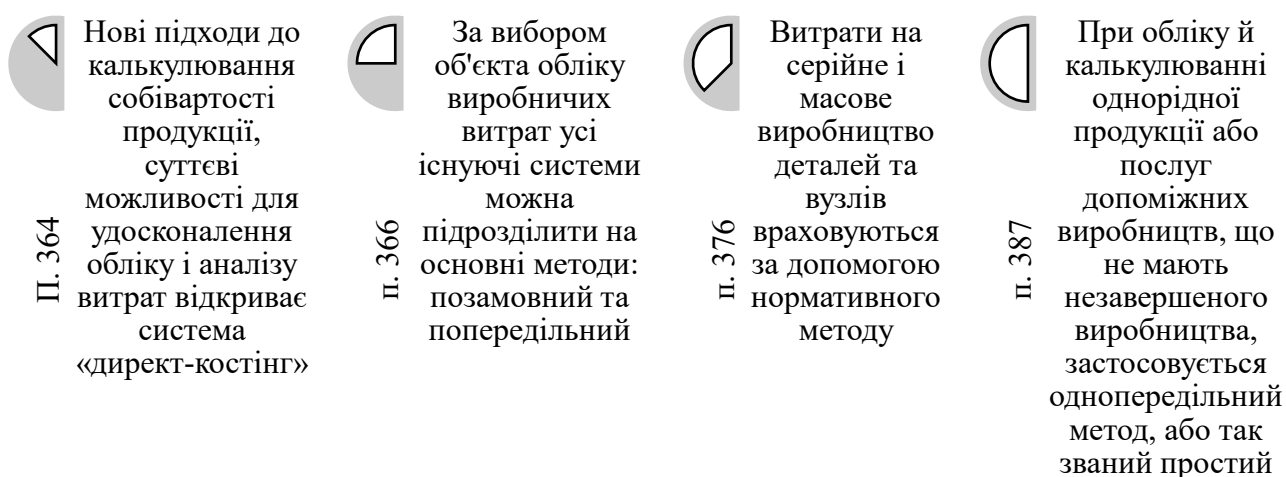

Рисунок 1.7 Особливості відображення в обліку витрат на промислових підприємствах

Джерело: [16].

На нашу думку, з метою поліпшення обліку, необхідно доповнити НП(С)БО 16 «Витрати» інформацією з конкретним переліком методів та процедур калькулювання собівартості продукції у розрізі галузей, забезпечуючи більшу ясність та спрощення процесу відображення їх в обліковій політиці.

1.3. Оцінка наукових проблем організації обліку і контролю готової продукції промислових підприємств

Розгляд актуальних наукових проблем з організації обліку і контролю готової продукції промислових підприємств дасть можливість визначити теоретичні та практичні недоліки з якими стикаються підприємства, а також можливі шляхи їх вирішення, спрямовані на оптимізацію процесів управління та забезпечать високий рівень контролю за готовою продукцією. У додатку Б представлено систематизацію наукових праць вітчизняних вчених з дослідження актуальних питань організації обліку і контролю готової продукції промислових підприємств за 2019-2023 роки. На рисунку 1.8 розглянемо дослідження з організації обліку і контролю готової продукції за даними Google Академії.

Рисунок 1.8 Актуальні питання у наукових дослідженнях за даними Google Академії у 2019-2023 рр.

Джерела: [1-28].

Як свідчить аналіз наукових джерел, найбільш актуальними є надбання присвячені дослідженню питань організації і методики обліку і контролю готової продукції, її теоретико-методичних аспектів.

Актуальні проблеми організації обліку і контролю готової продукції на промислових підприємствах, на думку науковців, розглянемо на рисунку 1.9.

Рисунок 1.9 Актуальні проблеми організації обліку і контролю готової продукції

Джерела: [1-32].

Пропозиції щодо вирішення зазначених на рисунку 1.9 проблем організації обліку і контролю готової продукції на промислових підприємствах систематизовано у додатку В.

В науковій статті Візіренко С.В. та Шуляк С.А. для правильності організації обліку процесу реалізації готової продукції пропонують деталізувати рахунок 93 «Витрати на збут» субрахунками (рисунок 1.10), що «сприятиме формуванню належного обліково-інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень щодо реалізації готової продукції» [2, с.26].

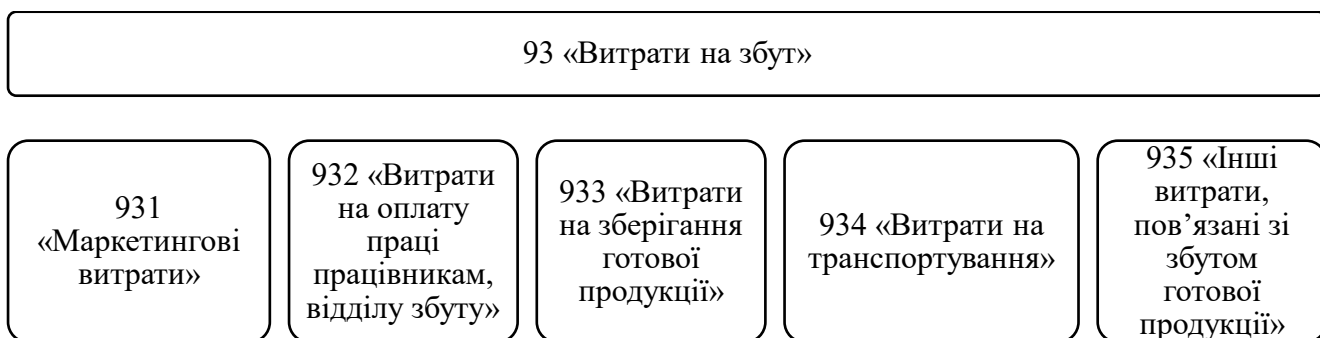

Рисунок 1.10 Запропоновані субрахунки до рахунка 93 «Витрати на збут»

Джерело: [2, с.26].

У свою чергу, Медвідь Л.Г., Міценко Н.Г. та Черкасова С.В. пропонують деталізувати рахунок 93 «Витрати на збут» субрахунками «другого порядку 93.x «Витрати на якість у процесі збуту», а до нього відповідно рахунки третього порядку: 93.x1 «Витрати на виконання гарантійних зобов'язань», 93.x2 «Витрати на якість пакувальних матеріалів (тари)», 93.x3 «Витрати на маркетинг і моніторинг ринку якості», 93.x4 «Інші витрати на якість». І на кожному рахунку третього порядку формувати витрати за статтями витрат» [23, с.13].

Вважаємо, що цей підхід дозволяє детально відстежувати всі складові витрат, пов'язаних із збутом продукції та надає можливість більш ефективного управління ресурсами.

Доцільною є також пропозиція щодо визначення складу витрат на якість продукції через розробку узагальненої схеми формування цих витрат та їх складових (рисунок 1.11).

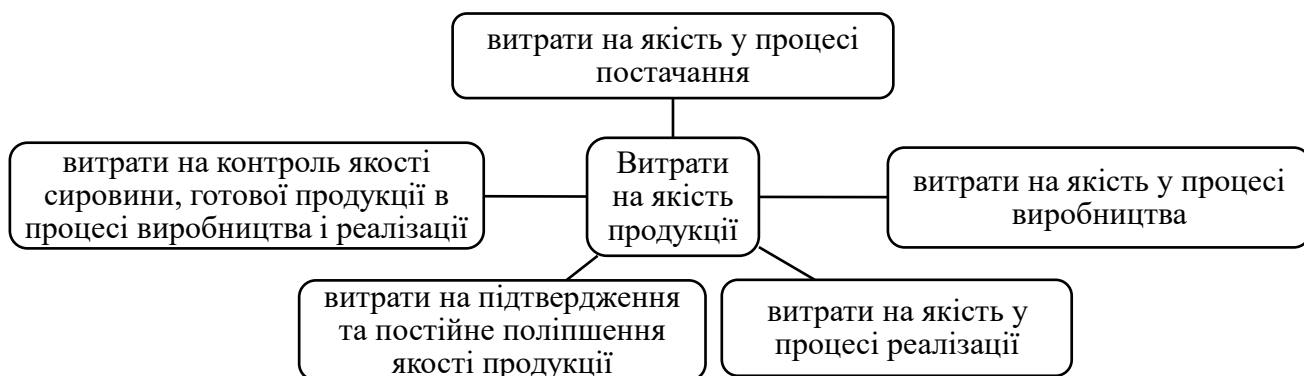

Рисунок 1.11 Класифікація витрат на якість продукції як основа для організації та методики обліку та контролю готової продукції

Джерело: [23, с.14].

На нашу думку, узагальнена схема дозволить систематизувати та аналізувати всі аспекти, пов'язані із забезпеченням якості продукції, зокрема витрати, які входять у цей процес.

Подмешальська Ю.В. у співавторстві з Прокопенко А.Ю. пропонують заходи щодо удосконалення обліку та аудиту доходів від реалізації готової продукції (рисунок 1.12).

Для документального оформлення	запропоновано скласти форму для визначення майбутньої економічної вигоди від реалізації готової продукції за поточний період, яка буде виконувати як інформаційну функцію та й контрольну
для посилення внутрішнього контролю обліку виконання договірних зобов'язань	запропоновано обліковий регістр - Книга обліку виконання договірних зобов'язань документ, основна мета, якого є контроль за виконанням договірних зобов'язань
для обліку та контролю за повнотою та достовірністю відображення визнаного доходу від реалізації готової продукції	запропоновано Відомість контролю визначення доходу від реалізації готової продукції та відображення в обліку і фінансовій звітності
для обліку та контролю вирахувань з доходу від реалізації готової продукції	запропонована до використання Відомість аналітичного обліку до субрахунку 701 «Дохід від реалізації готової продукції».

Рисунок 1.12 Удосконалення обліку та аудиту доходів від реалізації готової продукції промислових підприємств

Джерело: [7, с.75].

Як зазначають Сухорукова О.Д. та Матюха М.М. актуальною проблемою сьогодення є проведення оцінки якісних та кількісних характеристик готової продукції на промислових підприємствах. Автори рекомендують «використовувати логістичні способи та прийоми управління випуском і збутом продукції, оскільки в збутовій діяльності й інформаційному забезпеченні процесу збуту готової продукції, який ще називають логістичним сервісом, вони дають найкращі результати. Для інформаційного забезпечення маркетингових і логістичних процедур необхідно формувати і передавати на відповідні рівні управління повну, своєчасну та достатню інформацію про кількісні та вартісні показники щодо залишків готової продукції на будь-який момент часу, про вартість відпущеної оплаченої та неоплаченої продукції, про сегменти ринків збуту і витрати, пов'язані із збутовою діяльністю» [25, с.36].

Правильність списання вартості запасів як основи для виробництва готової продукції та відображення її у звітності є надзвичайно важливою організаційною складовою для фінансової прозорості та достовірності показників підприємства.

Професорами Ізмайловим Я.О. та Свірко С.В. «запропоновано інформаційну модель автоматизованого обліку запасів через моделювання» [20, с.42] та надано рекомендації для полегшення процесу контролю за складським обліком запасів на промислових підприємствах (рисунок 1.13).

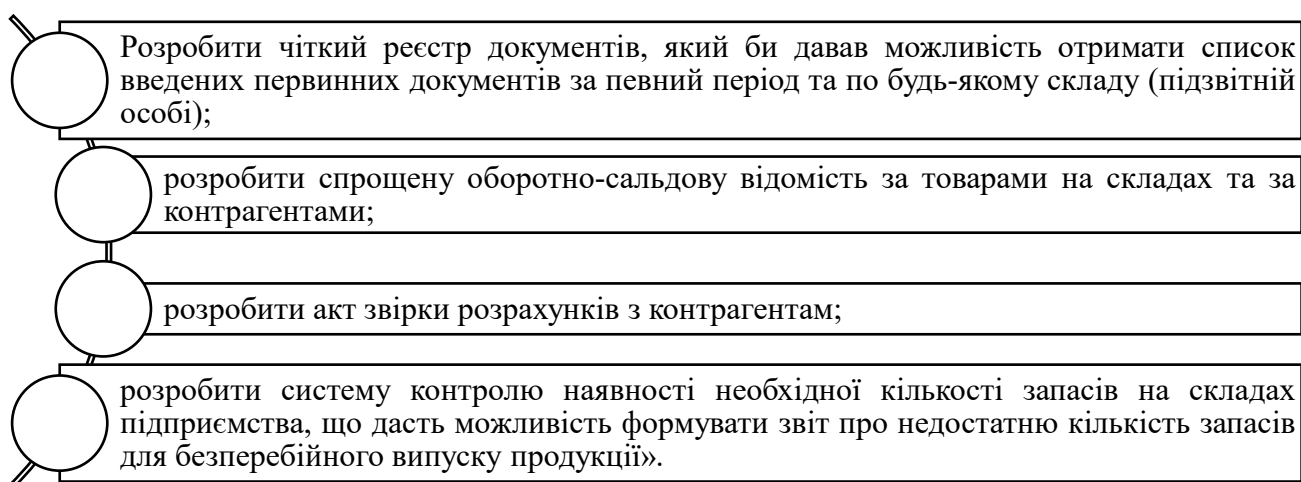

Рисунок 1.13 Рекомендації для спрощення контролю й аналізу складського обліку запасів промислових підприємств

Джерело: [20, с.42].

Вагомою є пропозиція Макаренко А.П. та Босенко Е.О. стосовно виявлення помилок і порушень в організації бухгалтерського обліку готової продукції через використання розробленої ними програми аудиту, переваги якої полягають у «визначенні загальної стратегії аудиту готової продукції, аудиторських процедур розміщення у логічній послідовності, відповідності послідовності операцій, пов'язаних з рухом готової продукції, від оприбуткування готової продукції на склад до її відвантаження» [5]. Відповідно до запропонованої програми аудиту готової продукції запропоновано актуальні зразки робочих документів.

Погоджуємось з думкою Старенької О.М. щодо необхідності формування оперативної звітності на промислових підприємствах, яка, на нашу думку, надає актуальний і деталізований огляд фінансової та виробничої діяльності підприємства.

Проблема, яку виділяє Шепель І.В., а саме, оновлення програмного забезпечення та застосування автоматичного ефективного розрахунку витрат діяльності та калькулювання собівартості продукції має значний вплив на управління виробництвом та фінансову діяльність промислових підприємств, тому слушною є пропозиція автора щодо використання програм BAS. Бухгалтерія, яка має безліч переваг та можливостей.

Отже, розгляд наукових проблем організації обліку і контролю готової продукції промислових підприємств вказує на важливість системного підходу до цього процесу. Наукові дослідження визначають ключові проблеми, які впливають на процес реалізації готової продукції, її якість, величину та склад витрат на виробництво, калькулювання собівартості продукції, документальне забезпечення, формування звітності тощо. Врахування інноваційних методів обліку, автоматизація процесів та удосконалення систем контролю запропонованих науковцями є стратегічно важливими для досягнення успішного функціонування промислових підприємств у сучасних умовах.

Висновки до розділу 1

1. Визначено наукові підходи до організації обліку і контролю готової продукції на промислових підприємствах: бухгалтерський, економічний, управлінський та інформаційно-технологічний підхід.

2. Проведено дослідження дефініції поняття «готова продукція» вченими-економістами та запропоновано власне визначення поняття «готова продукція промислового підприємства» як об'єкта організації обліку. Вважаємо, що це продукція, виробництво якої пройшло всі завершальні стадії її виготовлення з відповідністю технічним умовам і вимогам замовника, і в результаті піддається обліку та контролю для забезпечення ефективності та достовірності даних».

3. Запропоновано організаційну класифікацію готової продукції промислового підприємства, як об'єкта обліку і контролю, яка враховує різноманітні аспекти, що визначаються особливостями виробничого процесу, структурою підприємства та його потребами.

3. Провівши оцінку нормативно-правової бази з бухгалтерського обліку готової продукції, встановлено, що одним із недоліків є відсутність регламентованого порядку щодо розрахунку собівартості продукції підприємств у НП(С)БО 16 «Витрати». Запропоновано доповнити НП(С)БО 16 «Витрати» інформацією з конкретним переліком методів та процедур калькулювання собівартості продукції у розрізі галузей, забезпечуючи більшу ясність та спрощення процесу відображення їх в обліковій політиці.

4. Дослідивши розкриття організаційних, методичних та практичних аспектів обліку і контролю готової продукції, на основі наукових праць згруповано актуальні проблеми та шляхи їх вирішення на промислових підприємствах, надано власну оцінку.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Статистична оцінка діяльності промислових підприємств України

В Україні промисловість є однією із ключових галузей економіки, зокрема, переробна промисловість, до складу якої входить виробництво паперу та картону відіграє важливу роль у структурі промислового виробництва країни.

Станом на 1 листопада 2022 р. в Україні налічується 102500 промислових підприємств, з них, 93633 – підприємства переробної промисловості, 1448 – здійснюють виробництво паперу та паперових виробів, 39 – спеціалізуються на виробництві паперу та картону.

Проведемо статистичну оцінку діяльності суб'єктів господарювання України, основним видом діяльності яких є виробництво паперу та картону (код за КВЕД 17.12).

Аналіз динаміки кількості діючих промислових підприємств, підприємств, що здійснюють виробництво паперу та паперових виробів та тих, основним видом діяльності яких є виробництво паперу та картону в Україні за 2018-2022 роки наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1. – Динаміка кількості діючих суб'єктів господарювання з виробництва паперової маси, паперу та картону в Україні за 2018-2022 роки

Роки					Відхилення 2020 / 2018		Відхилення 2022 / 2021	
2018	2019	2020	2021	2022	+, -	%	+, -	%
Загальна кількість промислових підприємств								
125859	130324	126337	121787	102500	478	0,38	-19287	-15,84
Кількість підприємств, що здійснюють виробництво паперу та паперових виробів (код за КВЕД 17)								
1731	1788	1707	1690	1448	-24	-1,39	-242	-14,32
Кількість підприємств, основним видом діяльності яких є виробництво паперу та картону (код за КВЕД 17.12)								
59	63	59	52	39	-	-	-13	-25,0
Питома вага підприємств за КВЕД 17.12 у загальній кількості промислових підприємств, що здійснюють виробництво паперової маси, паперу та картону, %								
0,03	0,04	0,03	0,03	0,03	0,00	1,41	0,00	-12,47

Джерело: розраховано автором за даними [31].

Так, у 2020 році порівняно з 2018 роком кількість суб'єктів господарювання, що здійснюють виробництво паперу та паперових виробів в Україні зменшилась на 1,39 %, а у 2022 році порівняно з 2021 роком – на 14,32 %.

В свою чергу, кількість підприємств, основним видом діяльності яких є виробництво паперу та картону у 2020 році порівняно з 2018 не змінювалась, тоді як у 2022 році порівняно з 2021 роком зменшилась на 25 %.

Питома вага підприємств, основним видом діяльності яких є виробництво паперу та картону, в загальній кількості підприємств, що здійснюють виробництво паперу та паперових виробів в Україні у 2022 році складає 0,03 %.

Динаміку кількості суб'єктів господарювання, які здійснюють виробництво паперу та картону в Україні за 2018-2022 роки наведено на рисунку 2.1.

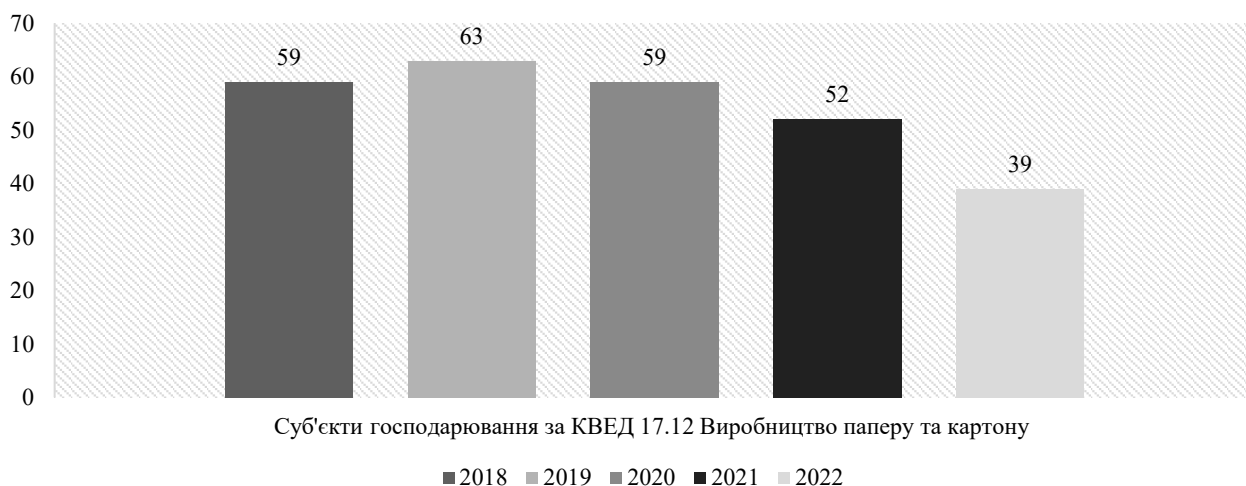

Рисунок 2.1 Динаміка кількості суб'єктів господарювання в Україні, основним видом діяльності яких є виробництво паперу та картону за 2018-2022 роки

Джерело: побудовано автором за даними таблиці 2.1.

За підсумками 2022 року індекс промислової продукції підприємств України склав 63,3 %.

Індекс виробів з паперу та картону – 62,5 %, що на 40,4 % менше, ніж у 2021 році (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2. – Індекси промислової продукції за видами у %
до попереднього року

Роки	Промисловість, всього	Виробництво паперу та паперових виробів	Виробництво паперової маси, паперу та картону	Виготовлення виробів з паперу та картону
2018	103,0	97,8	103,9	97,3
2019	99,5	92,9	96,7	92,6
2020	95,5	101,7	101,2	101,7
2021	101,9	103,3	108,6	102,9
2022	63,3	62,5	63,2	62,5

Примітка. Без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії

Джерело: складено автором на основі даних [32].

Динаміка 2018-2021 рр. є більш стійкою, у 2022 році – промислове виробництво суттєво скоротилось (рисунок 2.2).

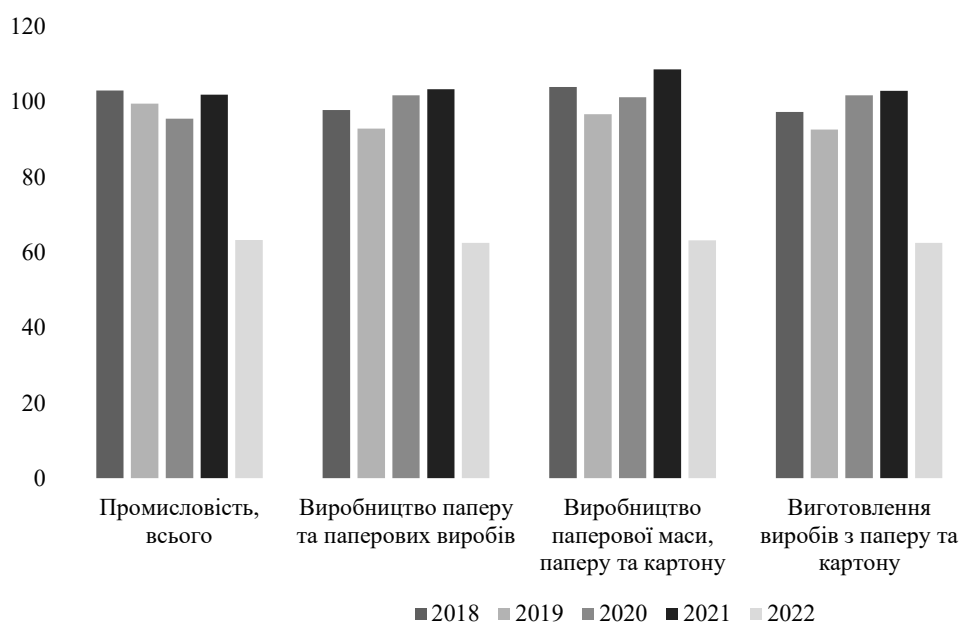

Рисунок 2.2 Індекси промислової продукції за видами у 2020-2022 рр., (у % до попереднього року)

Джерело: побудовано автором за даними таблиці 2.2.

Аналіз обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємствами переробної промисловості України, серед яких підприємства, що здійснюють виробництво паперової маси, паперу та картону та підприємства, основним

видом діяльності яких є виробництво паперу та картону за 2018-2023 роки наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3. – Аналіз обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємствами переробної промисловості України та підприємствами, що здійснюють виробництво паперової маси, паперу та картону за 2018-2023 роки, млн грн

Рік	Вид економічної діяльності		
	Переробна промисловість, всього	Виробництво паперу та паперових виробів (код за КВЕД 17)	Виготовлення виробів з паперу та картону
2018	1636893	39981,3	31711,5
2019	1597451,8	38530,4	31472,4
2020	1602974,3	38324,7	32209,7
2021	2200378,5	51460,5	41226,3
2022	1505743,6	42914,6	35685,8
січень-червень 2022	727426,9	19575,0	15860,5
січень-червень 2023	870182,7	23045,9	19728,3
2020 до 2018, млн грн	-33918,7	-1656,6	498,2
2022 до 2021, млн грн	-694634,9	-8545,9	-5540,5
січень-червень 2023 / січень-червень 2022, млн грн	142755,8	3470,9	3867,8
2020 до 2018, %	-2,07	-4,14	1,57
2022 до 2021, %	-31,57	-16,61	-13,44
січень-червень 2023 / січень-червень 2022, %	19,62	17,73	24,39

Джерело: розраховано автором за даними [33].

Як бачимо з таблиці 2.3, в Україні протягом 2018-2020 років зменшуються обсяги реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств переробної промисловості на 33918,7 млн грн (2,07 %), проте, обсяг реалізованої продукції підприємств, основним видом діяльності яких є виготовлення виробів з паперу та картону, не суттєво, але збільшується на 3867,8 млн грн (1,57 %).

У 2022 році порівняно з 2021 роком, спостерігається значне зменшення обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств переробної промисловості на 694634,9 млн грн (31,57 %), зокрема й на підприємствах, основним видом діяльності яких є виготовлення виробів з паперу та картону – на 5540,5 млн грн (13,44 %).

Динаміка обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств, що спеціалізуються на виготовленні виробів з паперу та картону за січень-червень 2023 року відносно даних показників цього ж періоду 2022 року показала тенденцію до покращення – збільшення на 3867,8 млн грн (24,39 %).

Динаміку обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств переробної промисловості, основним видом діяльності яких є виготовлення виробів з паперу та картону в Україні за 2018-2022 роки наведено на рисунку 2.3.

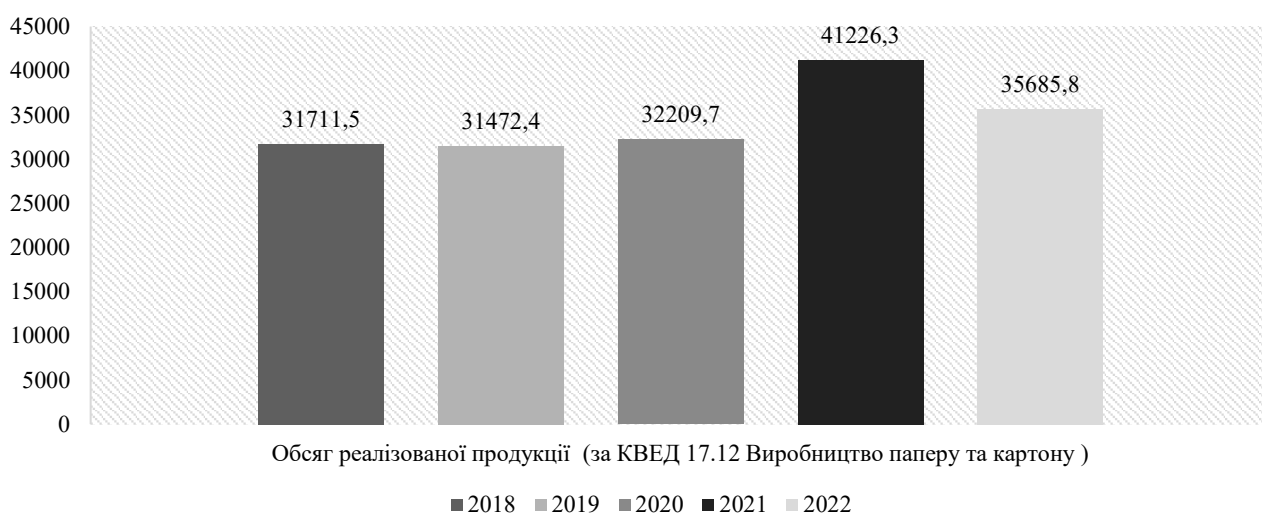

Рисунок 2.3 Динаміка обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств, основним видом діяльності яких є виготовлення виробів з паперу та картону в Україні за 2018-2022 роки, млн грн

Джерело: побудовано автором за даними таблиці 2.3.

Аналіз даних про прибуток (збиток) до оподаткування підприємствами переробної промисловості України, серед яких підприємства, що здійснюють виробництво паперової маси, паперу та картону та підприємства, основним видом діяльності яких є виробництво паперу та картону за 2018-2022 роки наведено в таблиці 2.4.

Як бачимо з таблиці 2.4, протягом 2020 року підприємства, що спеціалізуються на виготовленні виробів з паперу та картону, отримали прибутку до оподаткування більше, ніж у 2018 році на 68357 тис грн, незважаючи на те, що менше прибутку у зазначений період отримано від виробництва гофрованого

паперу та картону, паперової та картонної тари (-2,62 %), паперових канцелярських виробів (-5,66 %) та інших виробів з паперу та картону (-5,69%).

Таблиця 2.4. – Прибуток до оподаткування підприємств, що виготовляють вироби з паперу та картону у розрізі видів продукції за 2018-2022 роки

Рік	Виробництво паперу та картону	Виробництво				
		гофрованого паперу та картону, паперової та картонної тари	паперових виробів господарсько-побутового та санітарно-гігієнічного призначення	паперових канцелярських виробів	шпалер	інших виробів з паперу та картону
2018	2529843,1	1446100,8	222947,0	75810,9	397882,5	387101,9
2019	2634737,8	1672564,4	362743,2	80731,3	173120,2	345578,7
2020	2598200,1	1408206,8	232306,5	71521,8	521107,8	365057,2
2021	3310146,4	2145992,5	335339,5	101772,9	268335,7	458705,8
2022	2179494,9	942037,9	288306,8	190581,9	56757,3	701811,0
2020 / 2018, тис грн	68357	-37894	9359,5	-4289,1	123225,3	-22044,7
2022 / 2021, тис грн	-1130651,5	-1203954,6	-47032,7	88809	-211578,4	243105,2
2020 / 2018, %	2,70	-2,62	4,20	-5,66	30,97	-5,69
2022 / 2021, %	-34,16	-56,10	-14,03	87,26	-78,85	53,0

Джерело: розраховано автором за даними [34].

Проте, вже у 2022 році підприємства, що спеціалізуються на виготовленні виробів з паперу та картону, отримали прибутку до оподаткування менше, ніж у 2021 році на 1130651,5 тис грн (-34,16 %). Значно збільшились прибутки від виробництва паперових канцелярських виробів на 87,26 % та інших виробів з паперу та картону – на 53 %, тоді як зменшились – від виробництва гофрованого паперу та картону, паперової та картонної тари (56,1 %), паперових виробів господарсько-побутового та санітарно-гігієнічного призначення (14,03 %) та шпалер (78,85 %).

Динаміку прибутку до оподаткування підприємств, основним видом діяльності яких є виготовлення виробів з паперу та картону в Україні у 2018-2022 роках наведено на рисунку 2.4.

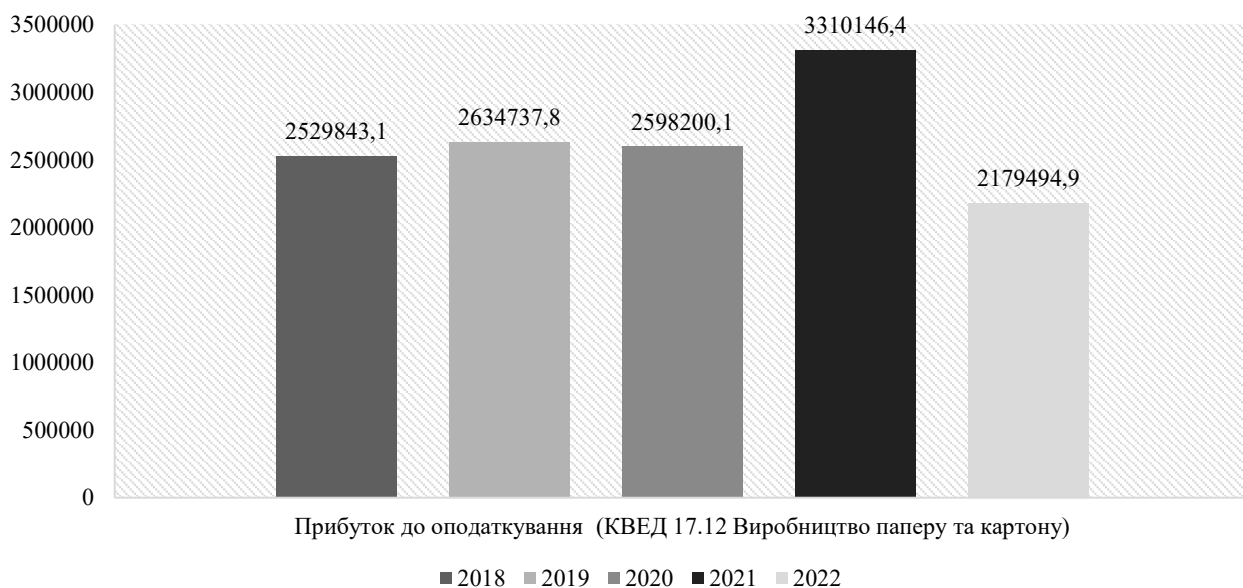

Рисунок 2.4 Динаміка прибутку до оподаткування підприємств, основним видом діяльності яких є виготовлення виробів з паперу та картону в Україні у 2018-2022 роки, тис грн

Побудовано автором за даними таблиці 2.4.

Аналіз даних про чистий прибуток (збиток) підприємствами України, що виготовляють вироби з паперу та картону у розрізі видів продукції за 2018-2022 роки розглянемо в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5. – Чистий прибуток (збиток) підприємств України, що спеціалізуються на виготовленні виробів з паперу та картону у розрізі видів продукції за 2018-2022 роки

Рік	Виробництво паперу та картону	Виробництво				
		гофрованого паперу та картону, паперової та картонної тари	паперових виробів господарсько-побутового та санітарно-гігієнічного призначення	паперових канцелярських виробів	шпалер	інших виробів з паперу та картону
1	2	3	4	5	6	7
2018	2010474,2	1164527,8	162075,2	58572,5	323891,5	301407,2
2019	2077693,0	1352660,4	299998,7	63277,6	92307,1	269449,2

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6	7
2020	1764641,0	986577,7	180346,2	53264,1	336578,6	207874,4
2021	2701606,8	1784301,1	267400,0	76622,8	217315,1	355967,8
2022	618481,7	-46010,1	167849,8	160617,0	-126362,2	462387,2
2020 / 2018, тис грн	-245833	-177950	18271	-5308,4	12687,1	-93532,8
2022 / 2021, тис грн	-2083125	-1830311	-99550,2	83994,2	-343677	106419,4
2020 / 2018, %	-12,23	-15,28	11,27	-9,06	3,92	-31,03
2022 / 2021, %	-77,11	-102,58	-37,23	109,62	-158,15	29,90

Джерело: розраховано автором за даними [35].

Аналізуючи дані таблиці 2.5, можемо зробити висновок, що протягом 2018-2020 рр. та 2021-2022 рр., чистий фінансовий результат від зазначених видів продукції був як збитковим, так і прибутковим.

Зокрема, у 2020 році підприємства, основним видом діяльності яких є виготовлення виробів з паперу та картону отримали на 245833 тис грн або 12,23 % чистого прибутку менше, ніж у 2018 році. У 2022 році – отримали на 2083125 тис грн або 77,11 % чистого прибутку менше, ніж у 2021 році.

Збільшення чистого прибутку спостерігається у 2022 році відносно попереднього року лише від виробництва паперових канцелярських виробів – на 83994,2 тис грн (109,62 %) та виробництва інших виробів з паперу та картону – на 106419,4 тис грн (29,9 %).

Динаміку чистого прибутку (збитку) підприємств, основним видом діяльності яких є виготовлення виробів з паперу та картону в Україні у 2018-2022 роках наведено на рисунку 2.5.

Надавши статистичну оцінку діяльності промислових підприємств в Україні, зокрема, тих що спеціалізуються на виготовленні виробів з паперу та картону, вважаємо, що даний вид діяльності є затребуваним на ринку праці в умовах сьогодення.

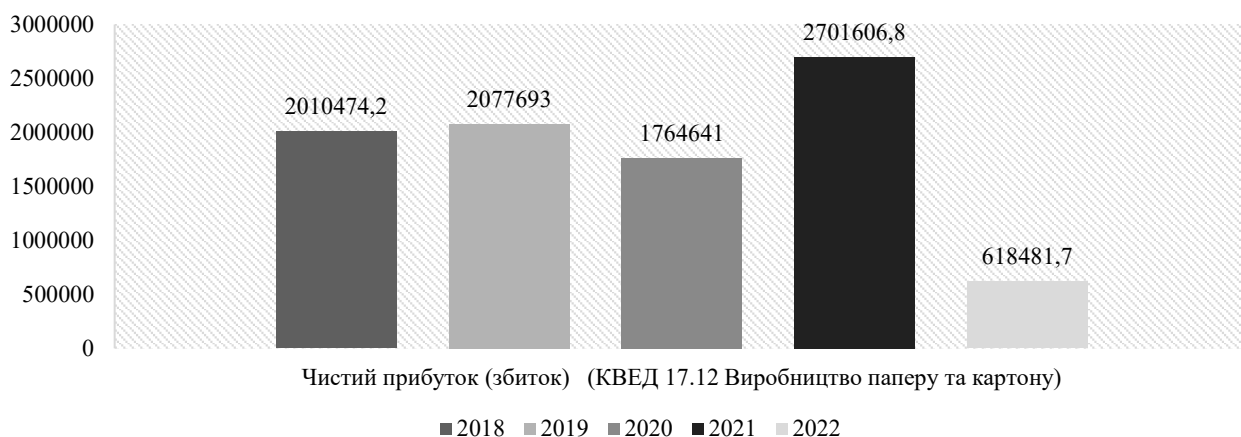

Рисунок 2.5 Динаміка чистого прибутку (збитку) підприємств, основним видом діяльності яких є виготовлення виробів з паперу та картону в Україні у 2018-2022 роки, тис грн

Джерело: побудовано автором за даними таблиці 2.5.

Отже, виготовлення виробів з паперу та картону є важливою складовою діяльності промислових підприємств. Цей процес включає в себе обробку, формування та подальшу обробку паперової сировини для створення різноманітних продуктів, таких як упаковка, паперові вироби, картон та інші паперові матеріали. Промислові підприємства, що спеціалізуються на виробництві паперових виробів, відіграють значущу роль у постачанні продукції для різних галузей та сприяють розвитку економіки.

2.2. Організація обліку готової продукції промислових підприємств

Проведемо дослідження організації обліку готової продукції на прикладі ТОВ «Луцька картонно-паперова фабрика» (далі – ТОВ ЛКПФ»), яке відповідно до видів діяльності відноситься саме до промислових підприємств.

На підприємстві існує централізована бухгалтерія, оскільки головному бухгалтеру підпорядковується його заступник, бухгалтери та касир (рисунок 2.5). Обов'язки головного бухгалтера та працівників бухгалтерії затверджені директором підприємства у посадових інструкціях.

Рисунок 2.5 Структура облікового апарату ТОВ «ЛКПФ»

Джерело: власна розробка автора.

Як ми визначили в попередньому розділі роботи початковим елементом організації обліку готової продукції є відображення методів її обліку в обліковій політиці. Проте на ТОВ «ЛКПФ» дублює НП(С)БО та не розкриває особливості обліку на підприємстві.

Перелік первинних документів, що затверджені на підприємстві для документування господарських операцій наведено в додатку Д та не містить власне розроблених документів для обліку готової продукції. Документальне оформлення руху готової продукції на ТОВ «ЛКПФ» наведено на рисунку 2.6.

Виробництво	Склад	
<ul style="list-style-type: none"> • видатковий ордер • звіт з виробництва 	<ul style="list-style-type: none"> • накладна • накладна на внутрішнє переміщення 	<ul style="list-style-type: none"> • видаткова накладна • товарно-транспортна накладна • рахунок

Рисунок 2.6 Документальне оформлення руху готової продукції на ТОВ «ЛКПФ»

Джерело: власна розробка автора.

Для відображення на рахунках обліку підприємство використовує типові рахунки, передбачені Інструкцією про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку [37], що наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6. – Рахунки обліку готової продукції на ТОВ «ЛКПФ»

Номер рахунку	Назва рахунку	Призначення рахунку
26	Готова продукція	«призначено для узагальнення інформації про наявність та рух готової продукції підприємства» [37]
701	Дохід від реалізації готової продукції	«узагальнюється інформація про доходи від реалізації готової продукції» [37]
901	Собівартість реалізованої готової продукції	«ведеться облік виробничої собівартості реалізованої готової продукції» [37]

Джерело: розроблено автором на основі [37]

Відзначимо, що аналітичний облік готової продукції на підприємстві ведеться за місяцями зберігання, а також за групами та видами готової продукції:

1. Картон та папір:
 - 1.1. Флюстинг
 - 1.2. Тестлайнер;
 - 1.3. Картон покрівельний;
 - 1.4. Картон коробковий;
 - 1.5. Картон палітурний;
2. Кутник картонний:
 - 2.1. V-подібний;
 - 2.2. L-подібний;
 - 2.3. W-профіль;
 - 2.4. З клейкою стрічкою;
 - 2.5. З друком;
 - 2.6. Вологостійкий;
3. Гофролист:
 - 3.1. Тришаровий;
 - 3.2. П'ятишаровий;
4. Гофротара:
 - 4.1. 4-х клапанний ящик;
 - 4.2. Виріб складної висічки.

На рисунку 2.7 наведемо місця зберігання готової продукції ТОВ «ЛКПФ» в розрізі яких ведеться її аналітичний облік.

Місця зберігання готової продукції	Дільниця виготовлення гофрованого картону
	Дільниця пакування гофрованого картону
	Лінія кутників
	Дільниця виготовлення тари
	Склад кутників
	Дільниця порізки картону
	Дільниця склейки картону
	Склад зберігання картону
	Склад зберігання південь-картон
	Склад картонно-паперового виробництва
	Склад картону
	Склад картону (Київ)
	Склад картону (Харків)

Рисунок 2.7 Місця зберігання готової продукції ТОВ «ЛКПФ» як основа аналітичного обліку

Джерело: за даними підприємства.

Відображення на рахунках обліку руху готової продукції на ТОВ «ЛКПФ» здійснюється за допомогою типових проведення, які наведемо в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7. – Відображення на рахунках обліку руху готової продукції на ТОВ «ЛКПФ»

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	дебет	кредит
1	2	3
Оприбутковано на склад готову продукцію	261	231
Списано собівартість реалізованої продукції	901	261

Продовження таблиці 2.7

1	2	3
Визнано дохід від реалізації продукції	361	701
Відображено зобов'язання з ПДВ	701	641
Зменшено дохід при поверненні готової продукції	704	361
Відображено повернення готової продукції (методом «сторно»)	901	261
Відображено нестачу готової продукції	947	261

Джерело: складено автором на основі даних підприємства.

Завершальним етапом бухгалтерського обліку є відображення готової продукції у фінансовій звітності підприємства. Оскільки ТОВ «ЛКПФ» є малим підприємством, то подає до органів державної статистики Фінансовий звіт малого підприємства, в якому розкриває наступні показники по готовій продукції:

- Рядок 1103 «Готова продукція» - відображається дебетовий залишок по рахунку 26 «Готова продукція»;

- Рядок 2050 «Собівартість реалізації готової продукції (робіт, послуг) – відображається оборот за дебетом рахунку 901 «Собівартість реалізованої продукції» в кореспонденції з кредитом рахунку 26 «Готова продукція».

Проведене дослідження організації обліку готової продукції на ТОВ «ЛКПФ» показало недоліки, які впливають як на сам облік та і на управління готовою продукцією. Саме тому варто виділити напрямки їх вдосконалення на підприємстві:

- відображення в Наказі про облікову політику складу витрат та калькуляції продукції;

- затвердження чіткого графіку документообігу та форм первинних документів по готовій продукції;

- розробка робочий план рахунків в розрізі аналітики тощо.

Ці кроки дозволять суттєво підвищити рівень організації бухгалтерського обліку готової продукції на підприємстві та сформувати якісне інформаційне середовище для прийняття управлінських рішень.

2.3. Організація контролю готової продукції промислових підприємств

Організація контролю операцій з готовою продукцією на промислових підприємствах може здійснюватися як за допомогою внутрішнього (бухгалтерський контроль, інвентаризація, ревізія, внутрішній аудит), так і шляхом проведення зовнішнього контролю (аудит, податкові перевірки).

До спільних завдань економічного контролю готової продукції можемо віднести наступні (рисунок 2.8):

Рисунок 2.8 Завдання економічного контролю готової продукції промислових підприємств

Джерело: власна розробка автора.

Організація внутрішнього та зовнішнього контролю готової продукції містить також однакові контрольні процедури, а саме перевірка:

- 1) достовірності даних обліку готової продукції фактичній наявності за результатами інвентаризації;
- 2) правильності документального оформлення та відображення надходження готової продукції з виробництва;

- 3) оцінки готової продукції при її надходженні та реалізації;
- 4) правильності визначення витрат списаних на виробничу собівартість готової продукції;
- 5) правильності визначення собівартості реалізованої готової продукції;
- 6) дотримання умов реалізації готової продукції відповідно до умов договору;
- 7) відображення реалізації готової продукції на рахунках обліку;
- 8) інформації про готову продукцію у фінансовій звітності.

Реалізація контрольних процедур здійснюється через оформлення відповідних робочих документів, наприклад:

- відомості перевірки фактичних залишків готової продукції (таблиця 2.8);
- відомість перевірки повноти оприбуткування готової продукції з виробництва (таблиця 2.9);
- відомість перевірки правильності відображення доходу від реалізації готової продукції та відображення у звітності (таблиця 2.10).

Таблиця 2.8. – Відомість перевірки фактичних залишків готової продукції ТОВ «ЛКПФ»

Місце зберігання	Назва продукції	За даними обліку, кг	За даними інвентаризації, кг	Відхилення	Прийняте рішення
Склад картону (Київ)	Картон коробковий	20020	18000	2020	Відображення нестачі та віднесення на матеріально-відповідальних осіб
...					

Джерело: власна розробка автора.

Обов'язковою умовою складання такого документу є прийняття рішення за результатами перевірки, встановлення винних осіб та подальше відображення в бухгалтерському обліку. При цьому необхідно правильно визначити суб'єкти, які проводять перевірку і не допустити самоперевірку та самоконтроль.

Таблиця 2.9. – Відомість перевірки повноти оприбуткування готової продукції з виробництва ТОВ «ЛКПФ»

Період	Вид продукції	Оприбутковано з виробництва		Відображено на рахунках обліку, кг	Відхилення, кг	Примітки
		за видатковими ордерами, кг	за звітом з виробництва, кг			
Травень 2023	Кутник з друком	12560	12560	12560	-	-
...						

Джерело: власна розробка автора.

Контроль показників щодо залишків готової продукції з різних джерел інформації дозволить забезпечити достовірність контрольних процедур та реальність результатів.

Таблиця 2.10. – Відомість перевірка правильності відображення доходу від реалізації готової продукції та відображення у звітності ТОВ «ЛКПФ»

Показник	За регістрами обліку, грн	За даними інвентаризації, грн	За даними Балансу (Звіту про фінансові результати), тис. грн	Відхилення, грн
Готова продукція	645000,00	645000,00	645,0	-
...				

Джерело: власна розробка автора.

Ключовою формою внутрішнього контролю на ТОВ «ЛКПФ» як і інших промислових підприємствах. Зазначимо, що в листопаді-грудні 2023 року згідно Наказу генерального директора ТОВ «ЛКПФ» № 219 від 31.10.2023 «Про проведення повної річної інвентаризації» проведено інвентаризацію активів та зобов'язань підприємства, в процесі якої було перевірено залишки готової продукції.

На нашу думку, головним недоліком проведення контролю готової продукції на підприємстві є відсутність окремого відділу чи посадової особи, що був би незалежним при проведенні перевірки та реалізації її результатів.

Висновки до розділу 2

Проведене дослідження практичних аспектів організації обліку і контролю готової продукції дозволило зробити наступні висновки:

1) промисловість є однією із ключових галузей економіки, зокрема, переробна промисловість, до складу якої входить виробництво паперу та картону відіграє важливу роль у структурі промислового виробництва країни. Станом на 1 листопада 2022 р. в Україні налічується 102500 промислових підприємств, з них, 93633 – підприємства переробної промисловості, 1448 – здійснюють виробництво паперу та паперових виробів, 39 – спеціалізуються на виробництві паперу та картону.

2) початковим елементом організації обліку готової продукції є відображення методів її обліку в обліковій політиці, проте на ТОВ «ЛКПФ» дублює НП(С)БО та не розкриває особливості обліку на підприємстві, що характерно і для більшості інших підприємств.

3) встановлено недоліки, які впливають як на сам облік та і на управління готовою продукцією, зокрема потребує вдосконалення: відображення в Наказі про облікову політику складу витрат та калькуляції продукції; затвердження чіткого графіку документообігу та форм первинних документів по готовій продукції; розробка робочий план рахунків в розрізі аналітики тощо.

4) організація контролю операцій з готовою продукцією на промислових підприємствах може здійснюватися як за допомогою внутрішнього (бухгалтерський контроль, інвентаризація, ревізія, внутрішній аудит), так і шляхом проведення зовнішнього контролю (аудит, податкові перевірки).

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Удосконалення організації обліку та контролю готової продукції передбачає впровадження заходів щодо підвищення оперативності, точності та загального управління виробничим процесом. Розглянемо організаційні аспекти, які слід враховувати для досягнення цих заходів (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1. – Організаційні аспекти удосконалення обліку та контролю
готової продукції

Вимоги	Організаційні аспекти
Відповідність нормативним вимогам	Відповідність вимогам законодавства та галузевим стандартам, що стосуються управління запасами.
Сучасне програмне забезпечення бухгалтерського обліку	Інтеграція передових технологій та автоматизація системи обліку для управління запасами, відстеження та аналіз даних для забезпечення оптимізації процесів, зменшення кількості помилок та надання інформації про рівні запасів у реальному часі.
Контроль та якість продукції	Посилення процедур контролю якості для забезпечення відповідності готової продукції встановленим стандартам (передбачає регулярні перевірки, тестування та дотримання протоколів забезпечення якості).
Прозорість ланцюгів постачання продукції	Підвищення прозорості ланцюгів постачання шляхом впровадження систем, які дозволяють відстежувати сировину, незавершене виробництво та готову продукцію в реальному часі (покрощує процес прийняття рішень і мінімізує ризики зривів).
Управління ризиками у процесі виробництва продукції	Розробка та впровадження надійних стратегій управління ризиками для виявлення та пом'якшення потенційних ризиків у процесі виробництва та інвентаризації.
Застосування найкращих практик	Проведення порівняльного аналізу із успішними організаціями для оптимізації власних процесів і досягнення кращих результатів.
Практика сталого розвитку у процесі виробництва	Відстеження та управління впливом на навколишнє середовище, оптимізація використання ресурсів і узгодження з практиками сталого бізнесу.

Джерело: власна розробка.

На нашу думку, зосередившись на даних організаційних аспектах, промислові підприємства матимуть можливість покращити ефективність обліку та контролю готової продукції.

Шляхи покращення організації обліку готової продукції на промислових підприємствах мають передбачати удосконалення методики обліку розрахунку собівартості та відображення її в Наказі про облікову політику підприємства.

Розкриття інформації про перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції в Наказі про облікову політику представимо в таблиці 3.2, на прикладі підприємства, основним видом діяльності якого є виробництво паперу та картону.

Таблиця 3.2. – Розкриття інформації про перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції в Наказі про облікову політику промислового підприємства

	Статті калькуляції	Поділ витрат
Калькулювання виробничої собівартості продукції	Флюстинг; тестлайнер; картон покрівельний; картон коробковий; картон палітурний; кутник картонний V-подібний; кутник картонний L-подібний; кутник картонний W-профіль; кутник картонний з клейкою стрічкою; кутник картонний з друком; кутник картонний вологостійкий; гофролист тришаровий; гофролист п'ятишаровий; гофротара 4-х клапанний ящик; гофротара виріб складної висічки	Прямі, змінні витрати

Джерело: власна розробка.

Одним із основних елементів, що визначає облікову політику запасів є побудова класифікатора для систематизації видів готової продукції. На прикладі підприємства, основним видом діяльності якого є виробництво паперу та картону побудуємо класифікатор номенклатури видів готової продукції та призначимо до кожного найменування відповідний номер (рисунк 3.1).

Побудова класифікатора забезпечить єдиний підхід у веденні аналітичного та синтетичного обліку готової продукції з формуванням у розрізі субрахунків до рахунку 26 «Готова продукція».

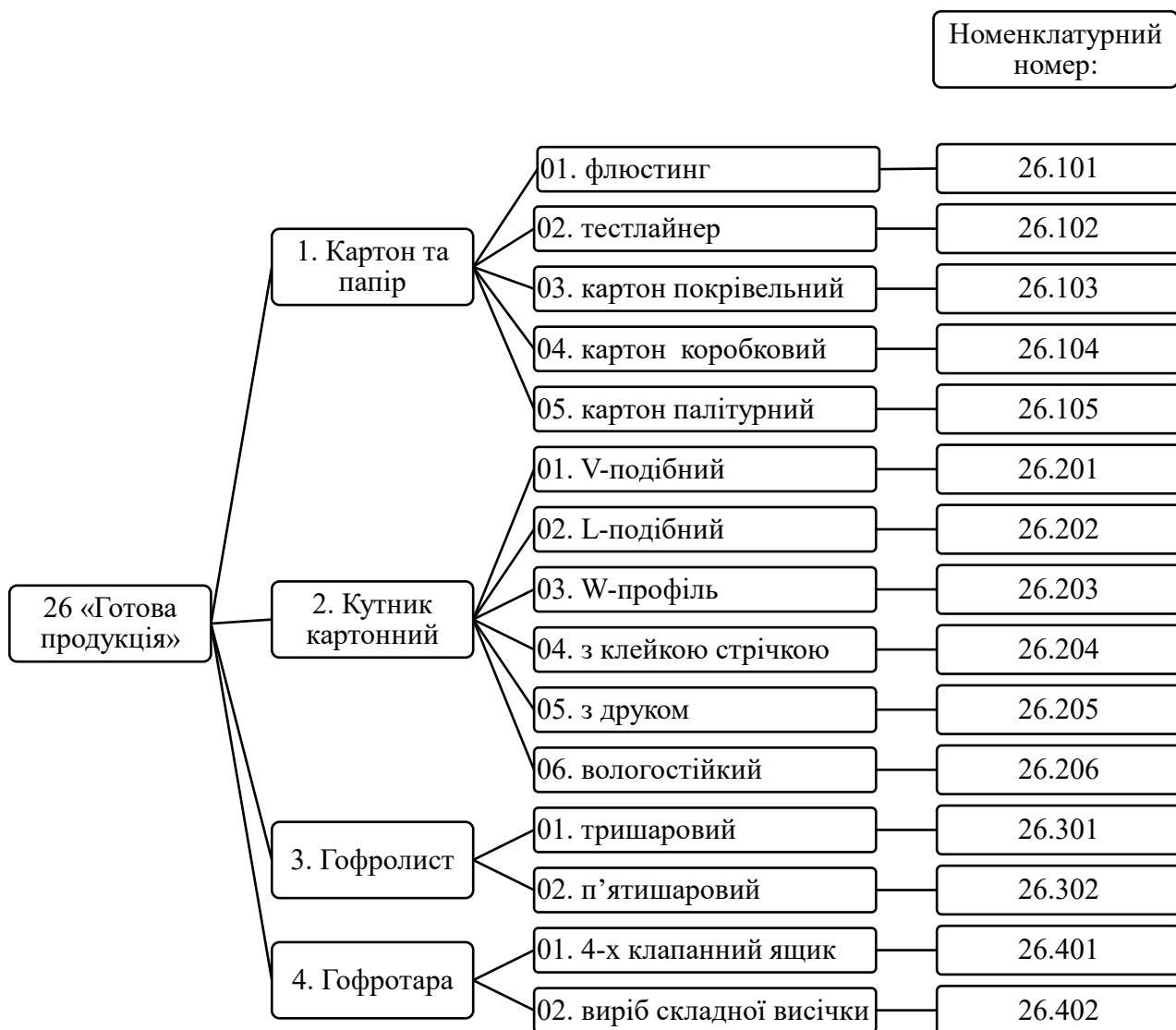

Рисунок 3.1 Класифікатор номенклатури видів готової продукції промислового підприємства

Джерело: власна розробка.

Класифікатор номенклатури видів готової продукції допомагає структурувати і організувати інформацію про різні типи готової продукції, сприяючи більш ефективному управлінню запасами.

Перевагами побудови класифікатора готової продукції є:

– структурованість – створення системи категорій та підкатегорій, що полегшує структурування інформації та організацію обліку готової продукції;

- однозначність ідентифікації – кожна категорія чітко ідентифікується, що унеможлиблює плутанину та допомагає уникнути непорозумінь при обліку та управлінні запасами;

- сприяння аналізу – полегшує проведення аналізу даних про різні категорії готової продукції, її ринкові тенденції, обсяги продажів, попит тощо;

- систематизація облікових процесів – спрощує облікові процеси, сприяючи встановленню правил обліку для кожної категорії продукції.

Чітке визначення положень щодо організації контролю за готовою продукцією в Наказі про облікову політику промислового підприємства, основним видом діяльності якого є виробництво паперу та картону може значно полегшити та уточнити процеси обліку, зокрема:

- критерії приймання та списання готової продукції (умови та процедури для приймання та списання готової продукції з запасів);

- методологію оцінки запасів готової продукції (методи та принципи, які використовуються для визначення вартості готової продукції);

- терміни та регламенти проведення інвентаризацій (періодичність та порядок проведення інвентаризацій готової продукції);

- визначення відповідальних осіб за проведення контролю для кожного етапу життєвого циклу готової продукції;

- співпраця з іншими підрозділами (взаємодія з іншими відділами для забезпечення злагодженої роботи).

Дані положення допоможуть встановити чіткий та системний підхід до контролю за готовою продукцією, сприяючи оптимізації процесів та забезпечуючи надійність облікової інформації.

На нашу думку, важливо дотримуватись та впроваджувати заходи спрямовані на покращення якості та швидкості облікових процесів, забезпечуючи внутрішній контроль за готовою продукцією (рисунок 3.2).

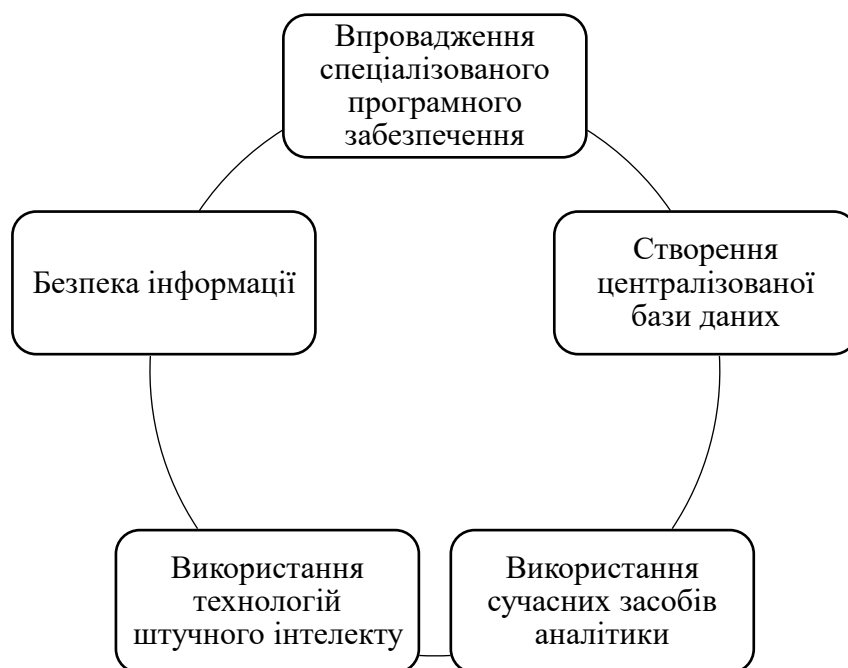

Рисунок 3.2 Внутрішній контроль за готовою продукцією на промислових підприємствах

Джерело: власна розробка.

Контролюючі органи при перевірці значну увагу приділяють первинній документації, оскільки на її підставі розраховуються показники бухгалтерської та податкової звітності.

У зв'язку з цим виникає необхідність виявлення помилок і недоліків в первинних документах на рівні підприємства, з можливістю оперативного їх усунення для уникнення штрафів. Пропонуємо ввести у використання «Робочий документ внутрішнього контролю з перевірки правильності складання первинних документів при реалізації готової продукції промислового підприємства» (таблиця 3.3).

Унікальність рекомендованого робочого документа полягає в тому, що з його допомогою призначений працівник, що здійснюватиме контроль, може провести перевірку первинних документів підприємства шляхом вивчення, розгляду та дослідження не тільки їх формальної сторони (повне і правильне заповнення всіх необхідних реквізитів, наявність відповідних підписів, печаток), а й суті (конкретизація господарських операцій підтверджена аналізованими первинними документами, їх законність і доцільність).

Таблиця 3.3. – Відомість з перевірки правильності складання первинних документів при реалізації готової продукції промислового підприємства у 2023 році

№ п/п	Документ		Законність складання (+,-)	Наявність і відповідність оформлення обов'язкових реквізитів (+,-)											Інше	Необхідні додаткові контрольні заходи		Висновки внутрішнього контролера				
	Назва, №	Дата		Найменування документа	Дата складання	Назва підприємств (ФОП) – учасників угод	Зміст господарських операцій	Наявність одиниць вимірювання		Відповідальні особи	Наявність підпису		Наявність печатки			Наявність всіх необхідних реквізитів (+,-)	Відсутність виправлень (+,-)		Правильність арифметичних обчислень (+,-)	Логічність та обґрунтованість господарських операцій (+,-)	Зміст	Результат
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
1.	ТН № 88	08.06.23	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	Викликає сумніви правдивість підпису покупця	Звернутися до експерта	Підробка підпису підтверджена	Документ законний та достовірний
Загалом порушень в товарній накладній			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	x

Джерело: власна розробка.

Варто зауважити, що за допомогою робочого документа, контролер може провести комплексну перевірку первинних документів із застосуванням основних методів внутрішнього контролю:

- нормативно-правова перевірка (відповідність господарських операцій чинному законодавству, НП(С)БО, обліковій політиці підприємства);

- логічна перевірка (можливість здійснення господарської операції, відображеної у аналізованому первинному документі, шляхом зіставлення її змісту з можливістю її здійснення, що дозволяє встановлювати реальність господарських операцій, виявляти приховування розкрадань, приписок обсягу виробництва продукції та інші можливі зловживання);

- арифметичний контроль (перерахунок арифметичних розрахунків у первинних документах).

Перевірку первинної облікової документації із застосуванням рекомендованого робочого документа внутрішнього контролю з перевірки правильності складання первинних документів при реалізації готової продукції промислового підприємства рекомендуємо проводити вибірково.

У шапці робочого документа вказується найменування підприємства, первинні документи якого підлягають перевірці, період перевірки – відрізок часу, що розглядається, а також прізвище та ініціали внутрішнього контролера, який проводитиме відповідну перевірку.

У випадку виявлення значних порушень чи серйозних помилок у первинних документах, що перевіряються, контролеру слід провести повторну перевірку.

На нашу думку, запропонована структура робочого документа з проведення перевірки первинної документації при реалізації готової продукції промислового підприємства є зручною і дозволяє відображати її результати у систематизованому вигляді.

Висновки до розділу 3

1. Запропоновано в Наказі про облікову політику деталізувати інформацію про перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції на прикладі промислового підприємства, основним видом діяльності якого є виробництво паперу та картону.

2. З метою удосконалення організації обліку на промисловому підприємстві з виробництва паперу та картону, побудовано класифікатор номенклатури видів готової продукції для забезпечення єдиного підходу у веденні аналітичного та синтетичного обліку у розрізі субрахунків до рахунку 26 «Готова продукція».

3. Для організації контролю за готовою продукцією запропоновано використання розробленого «Робочого документа внутрішнього контролю з перевірки правильності складання первинних документів при реалізації готової продукції промислового підприємства», що забезпечить можливість оперативного усунення помилок та уникнення штрафів.

ВИСНОВКИ

Вивчення теоретичних та практичних положень організації обліку і контролю готової продукції промислових підприємств, що проведено в роботі дало можливість прийти до наступних висновків:

1) уточнено економічний зміст категорії «готова продукція» та запропоновано власне визначення поняття «готова продукція промислового підприємства» як об'єкта організації обліку. Вважаємо, що це продукція, виробництво якої пройшло всі завершальні стадії її виготовлення з відповідністю технічним умовам і вимогам замовника, і в результаті піддається обліку та контролю для забезпечення ефективності та достовірності даних».

2) вдосконалено класифікацію готової продукції промислового підприємства, як об'єкта обліку і контролю, яка враховує різноманітні аспекти, що визначаються особливостями виробничого процесу, структурою підприємства та його потребами.

3) запропоновано доповнити НП(С)БО 16 «Витрати» інформацією з конкретним переліком методів та процедур калькулювання собівартості продукції у розрізі галузей, забезпечуючи більшу ясність та спрощення процесу відображення їх в обліковій політиці.

4) визначено, що початковим елементом організації обліку готової продукції є відображення методів її обліку в обліковій політиці, проте на ТОВ «ЛКПФ» дублює НП(С)БО та не розкриває особливості обліку на підприємстві, що характерно і для більшості інших підприємств.

5) виявлено шляхи вдосконалення організації обліку готової продукції: відображення в Наказі про облікову політику складу витрат та калькуляції продукції; затвердження чіткого графіку документообігу та форм первинних документів по готовій продукції; розробка робочий план рахунків в розрізі аналітики тощо.

6) обґрунтовано необхідність деталізації в Наказі про облікову політику інформації про перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості

продукції на прикладі промислового підприємства, основним видом діяльності якого є виробництво паперу та картону.

7) побудовано класифікатор номенклатури видів готової продукції для забезпечення єдиного підходу у веденні аналітичного та синтетичного обліку у розрізі субрахунків до рахунку 26 «Готова продукція».

8) запропоновано використання розробленого «Робочого документа внутрішнього контролю з перевірки правильності складання первинних документів при реалізації готової продукції промислового підприємства», що забезпечить можливість оперативного усунення помилок та уникнення штрафів тощо.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Баланюк І.Ф., Григорів О.О., Іванюк Т.Л. Організація обліку і контролю готової продукції підприємства. *Науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка»*. № 1-2. 2020. С. 157-163.
2. Візіренко С.В., Шуляк С.А. Удосконалення обліку готової продукції та витрат на збут. *Управління змінами та інновації*. № 1. 2021. С. 24-29.
3. Гамова О.В. Розробка моделі планування витрат виробництва та шляхів удосконалення контролю з метою забезпечення конкурентоспроможності промислового підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. № 3. 2019. С. 254-261.
4. Глушач Ю.С., Фальченко О.О. Методичні аспекти обліку витрат та калькулювання собівартості продукції у вітчизняній та зарубіжній обліковій практиці. *Економіка та суспільство*. Вип. 29. 2021. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/587> (дата звернення: 30.10.2023).
5. Гончарова В.Г., Савчина А.І. Нормативно-правове регулювання обліку готової продукції. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. № 23. 2022. С. 55-57.
6. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 11.10.2023).
7. Дерій В.А., Гуменна-Дерій М.В., Шара Є.Ю., Слесар Т.М. Готова продукція в системі управління матеріальними ресурсами і витратами підприємства: обліково-аналітична категорія, класифікація, оцінка та облік. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: Економічні науки. № 2 (70). 2023. С. 141-153.
8. Дідик А.З. Калькулювання собівартості продукції на хлібопекарських підприємствах України. *Науковий вісник НЛТУ України*. № 4. Т. 31. 2021. С. 104-108.

9. Єдинак Т.С., Карнаух А.М. Проблеми методичного забезпечення калькулювання собівартості продукції (на прикладі захисного одягу). *Економіка та суспільство*. Вип. 23. 2021. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/164> (дата звернення: 30.10.2023).

10. Єремян О.М., Белєхова І.М. Теоретичний аспект визначення економічної сутності готової продукції та процесу її реалізації на підприємстві. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія* : матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (27 грудня 2019 року, м. Тернопіль). Тернопіль: ТНЕУ, 2019. С. 17-20.

11. Ізмайлов Я.О., Свірко С.В. Удосконалення методичних аспектів обліку, аналізу та контролю запасів підприємств. *Економіка, управління та адміністрування*. № 1(95). 2021. С. 39-44.

12. Індеси промислової продукції за видами діяльності за 2018-2022 роки. *Державна служба статистики України*. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/pr/prm_ric/prm_ric_u/arh_ipv_u.html (дата звернення 06.11.2023).

13. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ МФУ від 30.11.1999 р. № 291. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 11.10.2023).

14. Кількість діючих суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2018-2022 роках. *Державна служба статистики України*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 06.11.2023).

15. Ключ Ю.І., Іжболдіна А.В. Сучасний стан організації системи внутрішнього контролю промислових підприємств. *Fundamental and applied research in the modern world : Abstracts of the 2nd International scientific and practical conference*. VoScience Publisher. Boston, USA. 2020. Pp 364-371.

16. Кравченко С.Г. Теоретичні основи організації обліку готової продукції на підприємстві. *Молоді науковці-аграрники: традиційні й нові аспекти*

досліджень : тези доп. наук.-практ. конф. молодих вчених і студ. (Дніпро, 23-25 берез. 2021 р.) : в 2 т. / МОН України ; ДДАЕУ, ННІЕ. Дніпро : Друк. «Стандарт» (ПП Бойко В.В.), Т. 1. 2021. С. 55-56.

17. Куцик П.О., Бачинський В.І., Кузьмінська К.І., Чабанюк О.М. Особливості застосування методу цільового калькулювання собівартості продукції у процесноорієнтованому виробництві. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. Т. 2 (43). 2022. С. 25-32.

18. Макаренко А.П., Босенко Е.О. Організація та методика аудиту готової продукції. *Ефективна економіка*. № 1. 2019. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6818> (дата звернення: 30.10.2023).

19. Медвідь Л.Г., Міценко Н.Г., Черкасова С.В. Класифікація витрат на якість продукції для обліку та контролю в системі управління якістю виробничого підприємства. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. № 66. 2022. С. 10-21.

20. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2) «Запаси». *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021#Text (дата звернення: 11.10.2023).

21. Обсяг реалізованої промислової продукції за видами діяльності у 2018-2023 роках. *Державна служба статистики України*. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/pr/orp/orp_u/arh_orp_u.html (дата звернення 06.11.2023).

22. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 11.10.2023).

23. Подмешальська Ю.В., Прокопенко А.Ю. Удосконалення обліку та аудит доходів від реалізації готової продукції в умовах використання інформаційних систем та технологій. *Агросвіт*. № 1-2. 2021. С. 71-81.

24. Прибуток до оподаткування підприємств за видами економічної діяльності за 2018-2022 рр. *Державна служба статистики України*. URL:

https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm (дата звернення 06.11.2023).

25. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 06.09.2023).

26. Про затвердження Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості : Наказ Міністерства промислової політики України від 09.07.2007 № 373. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0373581-07#Text> (дата звернення 06.09.2023).

27. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства : Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 635. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text> (дата звернення 06.09.2023).

28. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : наказ МФУ від 20.10.99 № 246. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення 06.09.2023).

29. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ МФУ від 07.02.2013 № 73. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 18.10.2023).

30. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : наказ МФУ від 29.11.1999 р. № 290. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення: 18.10.2023).

31. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : наказ МФУ від 31.12.1999 р. № 318. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 18.10.2023).

32. Сологуб О. Основи раціональної організації бухгалтерського обліку готової продукції та її реалізації. *Розвиток науки та бізнесу в умовах глобалізації* : тези Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених (15 травня 2019 року, м. Тернопіль). 2019. С. 188-190.

33. Старенька О.М. Внутрішня оперативна звітність як засіб контролю в управлінні промисловим підприємством. *Облік і фінанси*. № 4 (82). 2018. С. 64-69.

34. Сугак Т.М., Глушик О.М. Методологічні аспекти обліку готової продукції. *Актуальні проблеми економіки*. № 11 (233). 2020. С. 28-34.

35. Сухорукова О.Д., Матюха М.М. Проблематика обліку готової продукції на підприємстві та шляхи її вирішення. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. № 15 (77). Т. 2. 2019. С. 35-38.

36. Ткаченко С.А., Потишняк О.М. Ціль бухгалтерського обліку витрат і калькулювання собівартості у концепції менеджменту забезпечення конкурентоспроможного рівня технічних параметрів (величин) та якісних характеристик готової продукції. *Економіка. Фінанси. Право*. № 3/1. 2019. С. 13-15.

37. Фаріон В. Підходи до удосконалення процесу калькулювання собівартості продукції. *Сучасні детермінанти фіскальної політики : локальний та міжнародний вимір* : зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 10 верес. 2019 р). Тернопіль : ТНЕУ, 2019. С. 289-292.

38. Хмелюк А.В., Зубко А.В. Організація обліку побічної металургійної продукції. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. № 2(3). 2021. С. 62-68.

39. Чистий прибуток (збиток) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2018-2022 рр. *Державна служба статистики України*. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/size_20.htm (дата звернення 06.11.2023).

40. Чахрайчук І.В. Калькулювання готової продукції промислових підприємств: теоретичні та практичні аспекти. *Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки* : матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конф. (4 листопада 2023 р). / відп. ред. В.В. Чудовець. Вип. 17. Луцьк: ВІП Луцького національного технічного університету, 2023. С. 82-84.

41. Чудовець В.В., Жураковська І.В. Фінансовий облік і звітність: навч. посіб. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2018. 330 с.

42. Шепель І.В. Сучасні можливості організація обліку витрат виробництва і готової продукції в умовах комплексної автоматизації. *Економіка та суспільство*. Вип. 55. 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-7> (дата звернення: 30.10.2023).

43. Яценко В.Ф. Еволюціонування системи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*». Вип. 1. 2020. С. 259-265.